

پیشینہ می خانووبہ رہ

(سلفہ می عہ قار)

حوکسی چیه نگر سوو (ریبہ) می لہ سر بیئت ؟

نامادہ کردنی : ماموستا عدنان بارام

پیداچونہ وہی : ماموستا خلیل احمد

کوللوکر لوو کلندر

مالپہری بہہشت

www.ba8.org

✉ islam_kurd_ba8@yahoo.com

07701517378

عیراقہ - کوردستان - کہلار

ہمیشہ لہنگہ لمان بن بو بہر ہمہ نوہ

کتیبی ژمارہ (۲۱)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیشگی

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ [آل عمران : ١٠٢] ... ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَمْرَ حَامِرًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ مَرْقِبًا ﴾ [النساء : ١] ... ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ [الأحزاب : ٧٠ - ٧١] .

أَمَّا بَعْدُ ... فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ .

یه کیك له نیشانه کانی نزیك بوونه وهی پوژی دواپی ، ناشکرا بوون و دهرده که وتنی هه ندیک تاوانه ، له وانهش : خواردنی سوو (رپبا) ، ههروهک (انس) ی کورپی (مالک) ﷺ بویمان ده گپریتته وه له پیغه مبهری خواوه ﷺ که فهرموویه تی : " بَيْنَ يَدَيِّ السَّاعَةِ يَطْهَرُ الرَّبُّ وَالزَّنَى وَالْخَمْرُ " (١) ، واته : له نیشانه ی نزیك بوونه وهی پوژی دواپی ته وهییه که سوو (رپبا) خواردن و داوین پیسی (زینا) و خواردنه وهی مهی ناشکرا ده بییت له ناو خه لکدا .

گه وره ترین هوکاریش له وهدا ده گپریتته وه بو که مته رخه می موسولمانان له به دهسته ینانی هه لال و دورکه وتنه وه له هه رام ، ههروهکو پیغه مبهری خواوه ﷺ فهرموویه تی : " لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ بِمَا أَخَذَ الْمَالَ ، أَمِنْ حَلَالٍ أَمْ مِنْ حَرَامٍ " (٢) .

واته : پوژگارانیك به سه ره خه لکدا دیت ، مروژ تیبدا بی باکه له وهی مال و سامان و پاره که ی به چی دهرده کات ، له ریگه وشتیلیکی هه لاله وهییه یان هه رام .

له کاتی کدا که موسلمان فهرمان پیکراوه به وهی خوئی له هه رام بگریته وه و هه لال به ده ست بینیت ، ههروهکو خوی پهروه دگار فهرمانی پیکردووین و فهرموویه تی : ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَسْعَوْا خُطُوتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴾ [البقرة : ١٦٨] ، واته : نهی خه لکینه بخون له وهی که له زه ویدایه له وشتانی که به هه لال و پاکمان داناوون ، وشوینی کرده وه و تاوان و فهرمانه کانی شهیتان مه که ون ، وه دنیا بن که نه و دوژمنی ناشکرای نیوهیه .

(١) قال الهیثمی فی (مجمع الزوائد) : رواه الطبرانی فی الأوسط ورجاله رجال الصحیح ، وصححه العلامة الألبانی فی (السلسلة الصحیحة ، برقم : ٣٤١٥) .

(٢) (رواه البخاری) .

وه فهرموویه‌تی : ﴿ وَكُلُوا مِمَّا مَرَرْتُمْ بِهِ حَلَالًا حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴾ [المائدة : ۸۸] ، واته : وه بخون له وهی که خوی پهره‌ردگار پۆزی داوون لهو شتانی که به حه‌لال و پاکمان داناوون ، وه لهو خویه‌ش بترسن که ئیوه باوه‌رتان پیه‌یناوه .

وه فهرموویه‌تی : ﴿ فَكُلُوا مِمَّا مَرَرْتُمْ بِهِ حَلَالًا حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴾ [النحل : ۱۱۴] ، واته : جا بخون له وهی که خوی پهره‌ردگار پۆزی داوون لهو شتانی که به حه‌لال و پاکمان داناوون ، وه شوکرانه بزیری نیعمه‌ته‌کانی خوی پهره‌ردگار بکن ، نه‌گه‌ر ئیوه به راستی نهو ده‌په‌رستن .

چونکه . موسولمان . له دواپۆژدا لیپرسینه‌وه‌ی لیده‌کریت ، هه‌روه‌کو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فهرموویه‌تی : " لَا تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ ، حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ : عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ ، وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ ، وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ ، وَ [مَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَمِلَ] " (۳) .

واته : دوپۆی نه‌واکانی ئاده‌م جیگۆرکی ناکه‌ن ، له پۆزی دواپییدا له لای پهره‌ردگاری ، تاکو پرسپاری پینج شتی لینه‌کریت : له ته‌مه‌نی له چیدا به‌سه‌ری بردووه ، و له لاییتی له چیدا گۆزه‌راندوویه‌تی ، و له مال و سامان و پاره‌که‌ی له کوپوه به ده‌ستی هیناوه ، و له کویشدا خه‌رجی کردووه ، و چی بهو زانسته‌ی کردووه که هه‌یبوه .

جا با بزانی : سوو (ریبا) چۆن له قورئانی پیروز و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ر باسی لیوه کراوه ؟ و نه‌و هه‌ره‌شانه‌ی که سه‌باره‌ت به سووخۆر (المرایی) هاتوون چین ؟ و سنور و پیناسه‌ی زه‌رووره‌ت له ووته‌ی زانایاندا چیه ؟ و چۆن له بنه‌وای (الضرورات تبیح المحظورات) تیبگه‌ین ؟ وه ئایا ئه‌م بنه‌وایه وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره (سلفه‌ی عه‌قار) . نه‌گه‌ر سوو (ریبا) ی له سه‌ر بیئت . حه‌لال ده‌کات بو که‌سیک که خانوبه‌ره‌ی نه‌بیئت ؟ و ئایا ئایه‌تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ . . . ﴾ (۴) که‌سیک ده‌گریته‌وه که خانوبه‌ره‌ی نه‌بیئت ؟! و ووته‌ی پاقه‌وانانی قورئان له‌وباره‌یه‌وه چیه ؟

پاشان ووته و فه‌توای زانایان پیشه‌وایانی ئیسلام له‌و باره‌یه‌وه چیه ؟ وه‌ک شیخی پایا به‌رزی ئیسلام (محمد ناصرالدین الألبانی) که له‌وه‌لامی پرسپاریکدا سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که ئایا خانوبه‌ره‌ی زه‌رووره‌تی که ریگه‌بدات به‌وه‌رگرتنی قه‌رز سه‌ره‌پای بوونی سوو (ریبا) له سه‌ری یان نه ؟ که ئه‌مه ده‌قی پرسپاره‌که‌یه (❀) : ((له وه‌لاتی ئیمه‌دا کی‌شه و گرتنی خانوبه‌ره‌مان هه‌یه به‌گشتی ، که‌سای واو خیزانی ده‌بینین له گه‌ل دایک و باوکیدا ده‌ژین له ته‌نها ژووریکدا ، ئایا ئه‌م باره ده‌که‌ویته ژیر باسی زه‌رووره‌ته‌وه ، که ریگه‌بدات به‌و که‌سه له دامه‌زراوه‌کان ، ده‌زگا و دامه‌زراوه سووکاره‌کان (که به‌ریبا کارده‌کن) وجگه له‌وان قه‌رز بکات ؟)) .

(۳) صححه‌ العلامة الألبانی فی : السلسلة الصحيحة ، برقم : ۹۴۶ .

(۴) ئه‌م به‌شه ئایه‌ته له چوار سووره‌تیکی قورئانی پیروزدا هاتووه : (البقرة : ۱۷۳) و (الأنعام : ۱۴۵) و (المائدة : ۳) و (النحل : ۱۱۵) .

❀ خوینه‌ری به‌ریز ناگادار ده‌که‌مه‌وه که هه‌ر له‌م نووسراوه‌دا ، وله به‌سیکی تایبه‌تدا . له‌م باره‌یه‌وه . ئه‌م فه‌توایه وچه‌نده‌ها فه‌توای تری زانایانی به‌رچاو ده‌که‌ویت .

ئهویش له وهلامدا فهرمووی : ((برای خوّم من ئهوه بهو شیوه نابینم . واته : ئهّم باره بکهوئته ژیر باسی زهروورهتهوه ، و ریگه بدات بهو کهسه له دهزگا و دامهزراوه سووکارهکان (که به پریبا کاردهکهن) قهرز بکات . چونکه راسته ههروهک زانراوه له حوکمی شهعهوهه ، که (الضرورات تبیح المحظورات) ئهّمه حوکمیکی راسته ، بهلام خوّم ئهوه پریسایه به پههایی نیه ، لهوانیه له یادت بیئت که ئهّم پریسایه پهیوهندرکراوه به پریسایهکی تر که بریتیه له : (الضرورة تقدر بقدرها) ، واته : زهروورتهیش به پیی پیویست دهبیئت ، من لهو باوهپردام که ئهگه ژیانی مادیهت به سهر زوریکی له خهکدا زال نهبایه له پوژتگاری ئهّمپوذا ، ههروهه له گهال زالبوونی ژیانی رهفاهیته بهسهریاند ، ئهوه ههگیز پرسیاری لهم شیوه رووی نهدهدا ، که دهرهنجامی حهلالکردنی سووه (پریبایه) که به دهقی قورئانی پیروژ و سوننهت حهرام و قهدهغهکراوه ، من وا دهبینم که مروقی موسلمانن سووربوو له سهر دورکهوتنهوه له کهوتنهوه حهرام و قهدهغهکراوهکانی خوای پهروهردگار ، یان سووربوو له سهر دورکهوتنهوه لهوهی که خوئی دابنات له جیگهیهک که بانگهشه بیئت بو بهریاکردنی جهنگ له گهال خوای پهروهردگار و پیغهمههکهی به خواردنی سوو (پریبا) !!! ئهّم جوړه کهسه دهتوانیئت چادر یان خیمهیهک . به ههزانتترین نرخ . له هه شوینیکیدا بیئت بی کرین بیئت یان ، به کهمترین نرخ بکریئت ، بهلام خهک راهاتوون له سهر ژیانی مهدهنیته و ئهویش پای هاوردوون له سهر خوړهوشتهکانی ، بویه دهبینن پرییان داوه بهخوایان که حهرام و قهدهغهکراوهکانی خوای پهروهردگار ئهنجام بدهن به بینرخترین بیانوو ، جا ئهگه ئیمه ئهّم دوو پریسایهمان له پیش چاوی خوّمان دانا ، ههگیز خوّمان نابینن که زهروورهتمان ههیه بو حهلالکردنی سوو (پریبا) ، چونکه ئهوانه . ئهوه خیزانهی که ژمارهیان زوره . که خهوتن و مانهوهی شهویان له ژووریکیدایه ، دهتوانن ههموو دوو کهس سی کهس به پیی ژن و میردیک یان دووانیان . ئهّمه وهکو نمونه . له باوکیان جیا ببنهوه له باوکیان له چادریکی یان خیمهیهک ، و باوکیشیان له مالهکهدا بمینیتهوه ، وه بهوشیوهیه ، بهلام راستهوهوخو دهستیپیشخهری بکهن له بهحالهالدانانی سوو (پریبا) بهم بیانووه ، ئهوه من دهلیم : ئهّم بیانووه زور ناشیاو و ناقولآتره له خودی تاوانهکه ... راسته ژیان دژوار و نارهحهته ، بهلام ئیمه دهبیئت ووتهی خوای پهروهردگارمان له پیش چاودا بیئت که فهرموویتهی : ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ﴾ [سورة الطلاق : ٢ - ٣] .

وه دوا به دوا بهدوای خستنهرووی فهتواکان ههولدههین ههندیکی بهدیل و ریگه چارهی شهعی بو ئهّم کاره بخهینه روو ؟ که شهرع زانانی ئهّم سهردهمه له نووسراوهکانیاندایان باسیان لیوه کردووه ، له گهال باسی ههندیکی فهتوای پهیوهست به زهروورهتهکانی ترهوه .

وه له کوئایی ودهرتهنجامی ئهّم توژیژینهوه و بهدواگهپانه بوّمان ئاشکرا دهبیئت که ئایا ((به گهپانهوه بو روحی شهریعت و گهپانهوه بو سهراوهکانی کوّن وتازه و به گهپانهوه بو ... فهتوای هاوچهرخ !!!)) ((وهگرتنی سلفهی عهقار ، کاریکه پهیوهندی ، به زهروورهتهوه !!!)) ههبیئت یان نه ؟ بو ئهوهی له کوئاییدا (بلین !!!) : حهلاله بو کهسیک که پیویستی پیی ههبیئت و حهرام و قهدهغهیه بو ((ئهوه کهسهی زور پیویستی پیی نهبیئت ، نابی وهری بگریئت)) ، به واتایهکی تر ((تاکی ناچار ، به پیی ئهاندازی ناچاریهکی ، بو ههیه سوود مهند بیئت (لیی) !!!)) یان نه !! و بیخهینه ((ژیر ئهوه یاسا فیهیهی که دهلیت : [ناچاری ریگه دههات ، بو ئهوهی مروقی ناچار ، نزدیکی شته حهرامهکان بیتهوه] !!!)) ، وه

به لگه شمان بۆ ئەم کاره ئەوه بیئت که هه موومان دهیزانین ((که خوی گه وره له قورئاندا ، به تایبته له نایه تی سیی سورته تی مائیده دا ، که باسمان له شته حه رامکراوه کان بۆ ده کات ، وه ک گوشتی مداره وه بوو خوینی مه ییو وگوشتی به راز وئاژه لی خنکیندرا و ... هتد ، پاشان هه ر له کۆتایی هه مان نایه تدا ، ئاماژه ده دات بۆ ئەوه ی ، ئەگه ر که سیک ناچار بیئت وزیده په وی نه کات ، به پیی ئەندازه ی زه رووره ته که ی ، بۆی دروسته نزدیکی ئەو حه رامکراوانه ببیته وه وخوایش لیبوره ومیهره بانه !!!))^(٥) .

هه موو هه ولیکمان هه ر بۆ چاککاریه ، و ته نها خوی په روهردگاریش مه بهسته و هه ر ئەویش پشتیوانه له کاره کاندای : ﴿ اِنْ اُرِيدُ اِلَّا اِلْصَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي اِلَّا بِاللّٰهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ اُنِيبُ ﴾ .

نووسهر / ماموستا عدنان بارام که لاری

(٥) ی شه عبانی (١٤٢٩) ک

^(٥) بۆ زیاتر ئاشنا بوون به سه رچاوه ی ئەو ووتانه ی که خستوومنه ته ناو که وانه کانه وه بگه ریوه بۆ مه قاله ی : ((پیشینه ی خانووبه ره و کپین و فروشتن به قیست ، له نیوان زه روورته و (ریبا) ، نووسینی : مه لا عومه ر چنگیانی ، به شی سییه م)) .

له و ووتانه ش عه نتیکه تر ووته ی جه نابی (دکتۆره !!!) که له ره شنوو سه که یدا سه بارته به (پرۆژه ی کیدۆ) و له ژیر ناو نیشانی (نایین له مه پهریک له به رده م خۆشبه ختیدا !!!!) ده لیئت : ((ئەگه ر نایینیک ته نها کاری ریگردن بیئت له خۆشبه ختی (که وانیه) ، ئەگه ر نایینیک هیه کاریکی باشی بۆ چاکترکردنی کۆمه لگه پینه بیئت ، ئەگه ر نایینیک به هه موو شیوه یه ک گه نج بچه وسینیه وه و حه زه کانی مروّقه سه رکوتبکات ، ئەگه ر نایینیک ته نها کاری خراب بکات و باشه ی له ده ست نه یه ت ده با هه موو دنیا به شایه ت بن : (فلیشهد العالمین أني کافر) !!)) !!!!! ئەم ووته عه نتیکه و سه یروسه مه ریه ته نها له به ر ئەوه ی نایین سوو (ریبا) ی حه رامکردوه !!!! ولا حول ولا قوه الا بالله .

**ئهو هه ره شانیه که له قورئان و سوننه تدا هاتوون
سه بارهت به سوو (رپبا) و سوو خور (المرایی)**

دهقیکی زوری قورئانی پیروز و سوننه تی پیغه مبهری خوامان ﷺ پیگه شتووه ، سه بارهت به سوو (رپبا) و سوو خور (المرایی) ، ناشکراشه سه رچاوهی . سه رهکی و بنه رته تی . موسلمانان بو هه موو نه حکامه کانی ژیانیان بریتیه لهو دوو سه رچاوهیه ، جا بابزانین ئەم دوو سه چاوه پیروزه چون باس له سوو (رپبا) و سوو خور (المرایی) دهکن ، و ئەو هه ره شانیه ش چین که لهو بارهیه وه هاتوون ، چونکه پهیره و کردنیان سه رفه رازی دنیا و دوا روزه ، و پشت لی هه لکردنیان کویره وه ری و نه هاهه تی دنیا و دوا روزه ی تاک و کومه له ، خوی پهروه ردار فه رموویه تی : ﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴾ [سورة طه : ۱۲۴] ، واته : ئەو که سهی که پشت له بهرنامه و ئایینه که ی خوی پهروه ردار بکات ، ئەو با دلنیا بیست که هه ره له دنیا دا ژیان کویره وه ری بو ههیه ، و له دوا روزه شیدا به کویری حه شر ده کریت ، خوی میهره بان یارمه تی دهرمان بیست له یه که میاندا . واته پهیره و کردنی ئەو دوو سه رچاوهیه . ، و په نادهریشمان بیست له دووه میان . واته پشت لی هه لکردنیان . ، جا به پشتیوانی خوی پهروه ردار ده لیم :

یه که م : سوو خور (المرایی) له کاتی زیندوو بوونه وهیدا وه کو شیت زیندوو ده کریته وه : یه کی که لهو سزایانه ی که خوی پهروه ردار له قورئانی پیروزدا بو سوو خور (المرایی) باسی کردوه ئەوهیه که کاتیک زیندوو ده بیته وه و هه لده ستیته وه له گو ره که ی وه کو که سی که که شهیتان ده سی لیوه شان دیست ، و تووشی شیتی کرد بیست ، هه ره کو خوی پهروه ردار لهو بارهیه وه فه رموویه تی : ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُمُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَخْبِطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ﴾ [البقرة : ۲۷۵] ، واته : ئەوانه ی که سوو (رپبا) ده خون زیندوو نابنه وه و هه لئاسنه وه له گو ره کانیان ئیلا وه کو که سی که نه بیست که تووشی شیتی بوو بیست به هو ی ده ست لیوه شان دی شهیتانه وه .

دوو هه م : ناکامی ئەو سامانه ی که به سوو کو ده کریته وه له ناوچوون و ریشه کیش کردن و بیبه ره که تیه : یه کیکی تر لهو سزا دنیا ییانه ی که سه بارهت به سوو هاتوون له قورئانی پیروز و سوننه تی پیغه مبهری خوشه ویستدا ﷺ ئەوهیه که ئەو پارهیه ناکامی له ناوچوون و ریشه کیش کردن و بیبه ره که تیه ، هه ره کو خوی بلند و بالاده ست فه رموویه تی : ﴿ يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا ﴾ [البقرة : ۲۷۶] ، مه به ستیش له ﴿ يَمْحَقُ ﴾ واته : له ناوچوون و ریشه کی شکردنه ، وه ووتراویشه که مه به ست پی ی : نه مانی به ره که ته که یه تی ، له گه ل سوو لیوه رنه گرتنی ، بو خودی سوو خوره که و نه وه کانی شی .

وه (ابن مسعود) رضی اللہ عنہ له پیغهمبهری خواوه صلی اللہ علیہ وسلم بومان دهگیریتته وه که فهرموویه تی : " مَا أَحَدٌ أَكْثَرَ مِنَ الرَّبِّ إِلَّا كَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهِ إِلَى قَلَّةٍ " (٦) .

واته : هیچ کهسیک سامانه که ی زیاد ناکات به سوو نیلا ناکامه که ی بو که می و له ناوچوونه .

وه له گوویهک (لفظ) یکی تردا ، ههر له (ابن مسعود) وه رضی اللہ عنہ هاتووه ، که پیغهمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویه تی : " الرَّبُّ وَإِنْ كَثُرَ فَإِنَّ عَاقِبَتَهُ تَصِيرُ إِلَى قَلٍّ " (٧) ، واته : نه گهر سامان له پواله تدا به سوو زیاد بکات ، ناکامه که ی ههر بو که می و له ناوچوون بی بهرکه تی ده بیئت .

سئی یه م : خواردنی سوو راگه یانندی جهنگه له گه ل خوی پهروردگار و پیغهمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم : سوو خوریش به و کاره ی ده بیئت به دوژمنی خوی پهروردگار و پیغهمبهره که ی صلی اللہ علیہ وسلم ، خوی پهروردگار فهرموویه تی : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبِّ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ [سورة البقرة : ٢٧٨ - ٢٧٩] .

واته : نه ی نه وانه ی که باوه پرتان هیناوه له خوا بترسن ، و ازبینن له پاشماوه ی سووی سه رده می نه فامی ، نه گهر باوه پاردان ، نه گهر وانه که ن نهوا نیوه جهنگتان راگه یاندووه له گه ل خوی پهروردگار و پیغهمبهره که ی صلی اللہ علیہ وسلم ، و دوژمنی خوا و پیغهمبهره که ی صلی اللہ علیہ وسلم .

ناشکراشه نهو جهنگه جهنگه به هه موو شیوه کانیه وه ، دهروونی بیئت یان جهسته یی ، وه نه وه ش که نیستا خه لکی تییدا ده ژیت له غه م و په ژاره و دلپراوکی جگه له ناکام و شوینه واری نهو جهنگه نه بیئت هیچی تر نیه ، که جاپی بو دراوه بو هه موو سوو خوریک و نه وانه ش که یارمه تی دهرن له خواردنیدا ، جا با نهو که سانه چهک و تهقه مه نی خویان بو نهو جهنگه نابهرامبهره ناماده بکه ن ، وه باشیش بزنان که سزای خوی پهروردگاریان پی ده گات ، درهنگ بیئت یان زوو ، خوی پهروردگار هه موو موسلمانان له سزا و غه شمی خوی پیاریژیت .

(ابن عباس) یش . رهزای خوا له خوی و باوکی بیئت . سه باره ت بهم نایه ته ﴿ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ فهرموویه تی : ((هذه آخر آية نزلت على النبي صلی اللہ علیہ وسلم)) (٨) ، واته : نه مه دوا نایه ت بوو که به سه ر پیغهمبهری خواوا صلی اللہ علیہ وسلم دابهزی له باره ی ربباوه .

چواره م : هه ره شه دان له سوو خور به بی باوه ری : خوی پهروردگار دوا ی باسکردنی سوو خواردن نه فهرمویت : ﴿ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبِّ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ [البقرة : ٢٧٨] ، واته : وه ازبینن له پاشماوه ی سووی سه رده می نه فامی ، نه گهر باوه پاردان ، وه فهرموویه تی : ﴿ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴾ [البقرة : ٢٧٦] ، واته : خوی پهروردگار نه وانه ی خو ش ناویت که به حه لاکردنیان بو سوو کافر بوونه و نه وانه ش که به خواردنی تاوانبار و سته مکارن .

(٦) (رواه الإمام أحمد وابن ماجه وصححه الشيخ الألباني في : (صحيح سنن ابن ماجه ، برقم ٢٢٧٩) ، وفي : (صحيح الجامع الصغير ١٢٠/٥) .
 (٧) (رواه الإمام أحمد في (المسند ٣٩٥/١ ، ٤٢٤) ، والحاكم وصححه ووافقه الذهبي ، ٣٧/٢ ، وصححه إسناده أحمد شاکر في (المسند ، برقم : ٣٧٥٤) وقال الشيخ شعيب الأرنؤوط : حديث صحيح (مسند الصحابة في الكتب التسعة برقم : ٣٧٥٤) .
 (٨) (فتح الباري بشرح صحيح البخاري : ٤ / ٣١٤) .

وه فهرموویه تی : ﴿ وَأَخَذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ هُمُوهَا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾ [سورة النساء : ۱۶۱] ، واته : گاوره کان که سوویان ده خوارد سهره پای ئه وهی که خوی پهروردگار له تهوراتدا یاساگی (نهی) ئه وهی لیگردبوون ، له گهال خواردنی مال و سامانی خهک به ستهم و نارهوایی ، ئیمهش سزایه کی نازاردهرمان ناماده کردوه بو بی باوه پان .

پینجه م : مانه وهی هه تاهه تای له ناگری دوزهخ (الخلود) : خوی پهروردگار دوی باسی حالی سووخوران ئه وانهی که سوویان وهکو کرین و فروشتن داناوه ، و وازی لیناهینن ، و دووباره ی ده که نه وه ، ئه فهرموویت : ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا ... وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴾ [البقرة : ۲۷۵] .

واته : ئه وهش که جاریکی تر بگه ریته سهر خواردنی سوو ، به بیانوی ئه وهی که سووخوردن وهکو کرین و فروشتن وایه ، ئه وانه دوزهخین و له دوزه خدا به هه تاهه تای ده میننه وه .

شه شه م : سووخوردن رهوشت و کرداری دوزمنی خوی پهروردگاره واته گاوران : خوی پهروردگار له وهسفی گاوره کانداه فهرموویه تی : ﴿ وَأَخَذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ هُمُوهَا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾ [النساء : ۱۶۱] .

واته : گاوره کان که سوویان ده خوارد سهره پای ئه وهی که خوی پهروردگار له تهوراتدا یاساگی (نهی) لیگردبوون له خواردنی ، له گهال خواردنی مال و سامانی خهک به ستهم و نارهوایی ، ئیمهش سزایه کی نازاردهرمان ناماده کردوه بو بی باوه پان .

هه وه ته م : سووخور و هه موو ئه وانهش که یارمه تی ده رین نه فرهت لیگراون : له پیغه مبه ری خواوه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده گپرنه وه له فهرمووده یه کدا که : " لَعَنَ أَكْلَ الرِّبَا ، وَمُوكَلَّهُ ، وَكَاتِبُهُ ، وَشَاهِدِيهِ " ، وَقَالَ : " هُمْ سَوَاءٌ " (۹) .
واته : نه فرهت و له عنه تی کردوه له سووخور و ئه وهی به خواردی ده دات ، و گریبه ند نووسی نیوانیان ، و دووشایه ته که شیان ، وه فهرموویه تی : هه موو وهک یه کن له و تاوانه دا و بهرکه وتنی نه فره ته که .

وه له فهرمووده یه کی ترده هاتووه : " أَكْلَ الرِّبَا ، وَمُوكَلَّهُ ، وَكَاتِبُهُ ، وَشَاهِدَاهُ ، ... ، مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " (۱۰) .

واته : سووخور و ئه وهی به خواردی ده دات ، و گریبه ند نووسی نیوانیان ، و دووشایه ته که شیان ، نه فرهت و له عنه تی لیگراون له سهر زاری (محمد) صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له پوژی دوا ییدا .

بو یه پیشه وا (الهیتمی) . گه وره زانای مه زه بی شافی . کرداری ئه و چوار کومه له ی له تاوانه گه وره کان (الكبائر) داناوه ، و فهرموویه تی : ((الْكَبِيرَةُ التَّاسِعَةُ وَالسَّبْعُونَ وَالثَّمَانُونَ وَالْحَادِيَةُ وَالثَّمَانُونَ ، وَالثَّانِيَةُ وَالثَّلَاثَةُ وَالرَّابِعَةُ وَالثَّمَانُونَ بَعْدَ الْمِائَةِ : أَكْلُ الرِّبَا وَإِطْعَامُهُ وَكَتَابَتُهُ وَشَهَادَتُهُ وَالسَّعْيُ فِيهِ وَالْإِعَانَةُ عَلَيْهِ)) (۱۱) .

(۹) (أخرجه مسلم عن جابر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ۱۲۱۸/۳ برقم : ۱۵۹۷) .
(۱۰) (رواه مسلم) .
(۱۱) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ۲ / ص ۸۲) .

واته : تاوانی گه‌وره‌ی : (۱۷۹ و ۱۸۰ و ۱۸۱ و ۱۸۲ و ۱۸۳ و ۱۸۴) بریتیه له سوو خواردن ، و به‌دهر خواردانی که‌سی تر ، و نووسینی گریبه‌نده‌که‌ی ، و شایه‌تی بو دان ، و هه‌ولدان تیایدا ، و یارمه‌تی دانی خواردنیه‌تی .

وه دواى هیئانه‌وه‌ی ئەو فه‌رموودانه‌ی سه‌روه‌ر و هه‌ندیك فه‌رمووده‌ی تر فه‌رموویه‌تی : ((وَیَسْتَفَادُ مِنَ الْأَحَادِيثِ السَّابِقَةِ أَيْضًا : أَنَّ أَكَلَ الرَّبِّا وَمُوكَلَّهُ وَكَاتِبُهُ وَشَاهِدُهُ وَالسَّاعِي فِيهِ ، وَالْمُعِين عَلَيْهِ كُلُّهُمْ فَسَقَةٌ ، وَأَنَّ كُلَّ مَالِهِ دَخَلَ فِيهِ كَبِيرَةٌ . وَقَدْ صَرَّحَ بَعْضُ ذَلِكَ بَعْضُ أَئِمَّتِنَا ، وَهُوَ ظَاهِرٌ جَلِيٌّ ، فَلِذَلِكَ عُدَّتْ تِلْكَ كُلُّهَا كَبَائِرًا)) (۱۲) .

واته : وه هه‌روه‌ها سوودی ئەوه‌ش له فه‌رمووده‌کانی سه‌روه‌ه‌رده‌گیریت که سوو خور ، و به‌دهر خوارده‌ری ، و نووسه‌ری گریبه‌ندی کاره‌که ، و شایه‌ته‌کانی ، و هه‌ولدەر تیایدا ، و یارمه‌تی ده‌رانی خواردنی ، هه‌موو به فاسق ده‌ژمی‌ردرین ، و هه‌موو مال و سامانه‌که‌شی تاوانی گه‌وره‌ی تیکه‌ل بووه .

هه‌ندیك له پیشه‌وایانی ئیمه . پیشه‌وایانی شافعی مه‌زه‌هب . ئەوه‌یان به راشکاوی ده‌ربریوه ، و هه‌ر ئەوه‌شه که ناشکرا لهو فه‌رموودانه‌وه ده‌رده‌که‌ویت ، بۆیه هه‌موو ئەوانه به تاوانی گه‌وره دانراوون .

هه‌شته‌م : خواردنی سوو له تاوانه له‌ناوبه‌رکانه : هه‌روه‌کو له هه‌ردوو (صحیح) ی پیشه‌وا بوخاری و موسلیمدا هاتوو ، له (أبو هريرة) هوه ﷺ ، ئەویش له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ که فه‌رموویه‌تی : " اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ : الشِّرْكَ بِاللَّهِ ، وَالسَّحَرَّ ، وَقَتْلَ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ، وَأَكْلَ الرَّبِّا ، وَأَكْلَ مَالِ الْيَتِيمِ ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ ، وَقَذْفَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ " (۱۳) .

واته : خووتان دورگرن و بیاریزن لهو حوت تاوانه‌ی که موسلمان له ناوده‌به‌ن و به‌هه‌لاکه‌تیدا ده‌به‌ن ئەوانیش : هاوه‌ل‌پیراردان ، و جادوگه‌ری (سحر) ، و کوشتی که‌سیک که خوای په‌روه‌ردگار قه‌ده‌غه‌ی کوشتنی کردوو ، جگه به شیوه‌یه‌کی ره‌وا نه‌بییت ، و سوو خواردن ، و خواردنی مالی یه‌تیم ، و پشتته‌ل‌کردن له کاتی رووبه‌روو بوونه‌وه‌ی بیباوه‌ران له کاتی تیکۆشاندا ، و بوختیان‌کردن بو ئافه‌رتانی داوین پاک و بروادار و بی ئاگا .

نۆیه‌م : سزای سوو خور له دواروژدا مه‌له‌کردنه له ناو رووباریکی خوین و به‌رد ده‌هاویژریته ده‌می : (سمره) هی کوری (جندب) ﷺ بۆمان ده‌گیریته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی : " رأيت الليلة رجلين أتياني فأخرجاني إلى أرض مقدسة ، فانطلقنا حتى أتينا على نهر من دم فيه رجل قائم ، وعلى وسط النهر رجل بين يديه حجارة ، فأقبل الرجل الذي في النهر ، فإذا أراد أن يخرج رمي الرجل بحجر في فيه فردد حيث كان ، فجعل كلما جاء ليخرج رمي في فيه بحجر فيرجع كما كان ، فقلت : ما هذا ؟ فقال : الذي رأيته في النهر أكل الربا " (۱۴) .

واته : ئەم شه‌وه له خه‌ومدا دوو پیاو هاتنه لام و بردمیان بو سه‌رزه‌مینیکی پیروز ، پۆشتین تاكو گه‌شتینه سه‌ر رووباریك له خوین و پیاویکی تیدایه ، وه له ناوه‌پراستی رووباره‌که پیاویکی تر هه‌بوو هه‌ندیك به‌ردی له به‌رده‌ستدا بوو ، و پووبه‌رووی ئەو پیاوه وه‌ستا بوو که له ناوو رووباره‌که‌دا بوو

(۱۲) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ۲ / ص ۱۰۱ - ۱۰۲) .

(۱۳) (متفق عليه البخاري برقم ۲۶۱۵ ، والبخاري مع الفتح ۳۹۳/۵ برقم ۲۰۱۵ ، ومسلم برقم ۸۹) .

(۱۴) (البخاري ۱۱/۳ برقم ۲۰۸۵ ، وانظر : فتح الباري بشرح صحيح البخاري ۳۱۳/۴) .

، وهرکه بیویستایه بیته دهره وه بهردیکی له ناودمی دها ودهیگیرایه وه شوینی خوئی ، ئابه و شیویه هه مووجار که بیویستایه بیته دهر له پروباره که ، بهردیکی له ناو دمی دها ودهیگیرایه وه بو شوینی خوئی ، منیش ووتم : ئه وه چیه ؟ له وه لامدا ووتیان : ئه وهی که له ناو پروباره که دا بینیت که سیکی سووخور بوو .

دهیهههه : بالابووننه وهی سووخوردن هؤکاریکه بؤ له ناودانی شارو شاروچکه کان ، وهاتنه خواره وهی خه شم و قینی خوای پهروهردگار : (ابن عباس) بؤمان دهیگیرایته وه و دهفه رموویت : نھی رسول الله ﷺ أن تشتري الثمرة حتى تطعم ، وقال ﷺ : " إذا ظهر الزنا والربا في قرية ، فقد أحلوا بأنفسهم عذاب الله " (١٥)

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ یاساغی (نهی) کردوه له فرؤشتنی بهروبوم پیش ئه وهی که بو خواردن بشیئت . واته پیش پیگه یشتنی . وه فه رموویه تی : ئه گهر داوین پیسی و سوو له ههر شار و شاروچکه یه که ئاشکرا بوو ، ئه وا خویمان تووشی سزا و خه شم و قینی خوا کردوه .

یانزه یهههه : خواردنی سوو یه کیکه له هؤکاره کانی گورینی شیوه (المسخ) : (أبو أمامة) هو (ابن عباس) بؤمان دهیگیرنه وه له پیغه مبهری خواوه ﷺ که فه رموویه تی : " والذي نفس محمد بيده ، لبيتن ناس من أمي على أشبرٍ وبَطَرٍ ولعب وهو ، فيصبحوا قردة وخنازير ، باستحلالهم المحارم والقبيئات وشربهم الخمر وأكلهم الربا ولبسهم الحرير " (١٦) .

واته : سویند بهو زاته ی گیانی موحه مدهی به دهسته ﷺ ، که سانیک له ئومه ته که م دهبن ، که شهویان به سهردا دیت ، له سهه هه موو هه ول و کوشش و هیلاک بوونیان له کاروباری پوژانه و یاریکردن و کات به فپوژانداندا سهردنه وه ، که پوژ ده که نه وه خوای پهروهردگار گورپونه تی به مهیمون و بهراز ، له سزای بهردهوام بوونیان له سهه تاوانی به حه لال دانانی قه دهغه کراوه کانی خوای پهروهردگار ، و گوینگرتن و ته ماشا کردنی ئافره تانی گورانی بیژ ، و خواردنه وهی مهی ، و سوو (ریبا) و له بهر کردنی ئاوریشمدا .

دوانزه یهههه : سوو برا و هاوشیوهی هاوه لپریاردانه : ههروه کو له فه رمووده ی پیغه مبهری خوا دا هاتوه : " الربا سبعون [في رواية ابن ماجه : ثلاثة وسبعون] بابا ، والشرك مثل ذلك " (١٧) .

واته : سوو هه فتا یان هه فتا و سی به شه ، هاوه لپریاردانیش به هه مان شیویه .

سیانزه یهههه : تاوانی سوو خواردن له تاوانی سی وشه ش جار داوین پیسی و زینا ئه نجامدان گه وره تره : پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی : " دَرِهِمْ رَبًّا يَأْكُلُهُ الرَّجُلُ وَهُوَ يَعْلَمُ ، أَشَدُّ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ سِتَّةٍ وَثَلَاثِينَ زَنِيَةً " (١٨) ،

(١٥) (أخرجه الطبراني في الكبير و الحاكم في المستدرک عن ابن عباس و صححه و وافقه الذهبي ٣٧/٢ ، و صححه العلامة الألباني في صحيح الجامع الصغير ، برقم : ٦٧٩ ، و في صحيح الترغيب والترهيب ، برقم : ١٨٥٩ و ١٨٦٠ ، و ٢٤٠١ ، و ٢٤٠٢ و في غاية المرام في تخريج أحاديث الحلال والحرام ، ص ٢٠٣ برقم : ٣٤٤) .

(١٦) (رواه عبد الله بن الإمام أحمد في المسند وكذا ابن أبي الدنيا كما ذكره ابن القيم في إغاثة اللهفان وحسنه الشيخ الألباني في صحيح الترغيب والترهيب ١٨٦٤) .

(١٧) (أخرجه البزار عن ابن مسعود و صححه الشيخ الألباني في صحيح الجامع (٣٥٣٨) ، (٣٥٤٠)) .

(١٨) (أخرجه أحمد في مسنده والطبراني في الكبير عن عبد الله بن حنظلة و صححه الشيخ الألباني — رحمه الله — في صحيح الجامع (٣٣٧٥)) .

واته : دره میک که موسلمان به زانینه وه له ریگهی سوو وه دهیخوات و به دهستی دهینیت ، تاوانی له لای خوی پوره دگار گه وره تره له تاوانی سی و شهش داوین پیسی و زینا کردن .

وه له ریوایه تیکی (البیهقی) دا هاتووه : " درهم ربا أشد عند الله من ستة وثلاثين زنية ، ومن نبت لحمه من سحت فالنار أولى به " (۱۹) .

واته : تاوانی خواردنی دره میکی سوو ، له لای خوی پوره دگار گه وره تره له تاوانی سی و شهش داوین پیسی و زینا کردن ، ئه و که شهش که گوشتی به سوو خواردن گرتبیت و زیادی کردبیت ، ئه وه ناگر له پیشتره بوی له به هشت .

چواردیه م : بچووکتین تاوانی سوو خواردن وه کو ئه وه یه سوو خور له گه ل دایکی خویدا داوین پیسی بکات : (عبدالله) ی کوری (مسعود) رضی الله عنه بومان ده گپرتته وه که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله فهرموویه تی : " الربا ثلاثة وسبعون بابا أيسرها مثل أن ينكح الرجل أمه " (۲۰) ، واته : سوو خواردن حه فتا وسی بهش ودهرگایه ، ئاساترینیان وه کو ئه وه یه که مروؤ له گه ل دایکی خویدا داوین پیسی وزینا بکات .

(الطیبي) له لیكدانه وه ی فهرمووده که دا فهرموویه تی : ((المراد إثم الربا)) ، واته : مه بهست پی ی له تاواندا ، وه فهرموویه تی : ((إنما كان الربا أشد من الزنا ، لأن فاعله حاول محاربة الشارع بفعله بعقله ، قال تعالى : ﴿ فَادُّنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمِنْ سُوِّهِ ﴾ [سورة البقرة : ۲۷۹] ، أي : مجرب عظيم ، فتحريمه محض تعبد ، وأما قبيح الزنا فظاهر عقلاً وشرعاً وله روادع وزواجر سوى الشرع فأكل الربا يهتك حرمة الله ، والزاني يخرق جلباب الحياء)) ، واته : بویه تاوانی سوو (ريبا) له تاوانی داوین پیسی (زینا) گه وره تر و توندتر بووه ، چونکه سوو خور (المرابي) هه ولی داوه به کرده وه و عه قلی جهنگ و دژایه تی خوی پوره دگار و پیغه مبهرکه ی بکات صلی الله علیه و آله ، هه روه کو خوی پوره دگار فهرموویه تی : ﴿ فَادُّنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمِنْ سُوِّهِ ﴾ ، واته : به جهنگی زور گه وره ، هرامیتیشی په رستنیکی په تیه ، به لام خراپی و ناقولایی داوین پیسی (زینا) ئاشکرایه له روانگهی عه قل و شه ریه تیشه وه ، و زور رچه له کینه ر و ترسینه ری هه یه له واقیعدا ، جگه له وهش که شه ریه ت بوی داناوه ، سوو خوریش سنوور و حورمه ته کانی خوی پوره دگار هه تک دهکات ، به لام که سی داوین پیس په رده ی حه یا و شهرم ده درینیت .

پانزه یه م : سوو خواردن حه فتا وسی دهرگای خراپه کاریه : (عبدالله) ی کوری (مسعود) بومان ده گپرتته وه که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله فهرموویه تی : " الربا ثلاثة وسبعون بابا ، أيسرها مثل أن ينكح الرجل أمه " .

(۱۹) (أخرجه أحمد ۲۲۵/۵ ، قال الشيخ محمد ناصر الدين الألباني : وهذا سند صحيح على شرط الشيخين ، انظر : سلسلة الأحاديث الصحيحة ، ۲/ ۲۹ ، رقم ۱۰۳۳ ، وقال شعيب في حاشية شرح السنة للبيهقي : صحيح الإسناد ۵۵/۲ ، وهذا إسناد أحمد ، حدثنا حسين بن محمد ، حدثنا جبير — يعني ابن حازم — عن أيوب ، عن ابن أبي مليكة ، عن عبد الله بن حنظلة غسيل الملائكة قال : قال رسول الله الحديث) .

(۲۰) (أخرجه الحاكم في المستدرک ۳۷/۲ وقال : حديث صحيح على شرط الشيخين ولم يخرجاه ، ووافقه الذهبي ، وقال شعيب الأرناؤوط : وصحح إسناده الحافظ العراقي في تخريج الإحياء ، انظر حاشية ۵۵/۸ من شرحه السنة للبيهقي تحقيق زهير وشعيب الأرناؤوط . وأخرج نصفه الأول ابن ماجه عن أبي هريرة وصححه الشيخ الألباني في صحيح ابن ماجه ۲/ ۲۷) .

(۲۱) ، واته : سوو خواردن حهفتا وسئ بهش ودرگایه ، ئاسانترینیان وهکو ئه‌وهیه که مروؤ له‌گه‌ل دایکی خوئی داوینپسی وزینا بکات ، واته هه‌ره‌موو بهش و ده‌گاکانی بو خراپه‌ن .

شانزه‌یه‌م : سوو خواردن هۆکاریکه بو بیبه‌ش بوون وگرتنه‌وه‌ی زور له نیعمه‌ته‌کانی خوای په‌روه‌ردگار :

خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ فَبَطَّلْنَا مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا وَأَخَذَهُمُ الرَّبُّ وَقَدْ هُمُوهَا عَنْهُ وَأَكَلَهُمْ آمُومَالِ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾ [النساء : ۱۶۰، ۱۶۱] .

پیشه‌وا شیخ (السعدي) له راقه‌ی ئه‌م ئایه‌ته‌دا فه‌رموویه‌تی : ((ثم أخبر تعالى أنه حرم على أهل الكتاب كثيرا من الطيبات التي كانت حلالا عليهم ، وهذا تحريم عقوبة بسبب ظلمهم واعتدائهم ، وصددهم الناس عن سبيل الله ، ومنعهم إياهم من الهدى ، وبأخذهم الربا وقد هؤوا عنه ، فمنعوا المحتاجين ممن يباعونه عن العدل ، فعاقبهم الله من جنس فعلهم فمنعهم من كثير من الطيبات التي كانوا بصددهم حلها)) (۲۲) .

واته : خوای په‌روه‌ردگار هه‌والی ئه‌وه‌مان پی‌ده‌دات که زور شتی چاک‌ی له خاوه‌ن کتیبه‌ ئاسمانیه‌کانی پیش خوما (گاور و خاچ په‌رستان) قه‌ده‌غه‌کردوو که پی‌شته‌ر بوئی حه‌لال کردبوون ، ئه‌وه‌ش وه‌ک سزایه‌ک بویان ، به‌رامبه‌ر به‌ستهم و ریگریان له ریگه‌کانی چاکه‌کاری و دوورخستنه‌وه و ریگری له خه‌لکی له ریگه‌ی هیدایه‌ت ، وه‌ به‌هوی خواردنیان بو سوو (ریبا) که پی‌شته‌ر له سه‌ریان قه‌ده‌غه‌کرابوو ، چونکه ئه‌وان زور شتی ریپی‌دراویان له خه‌لک ده‌ستکورت گرتنه‌وه به‌ستهم لی‌کردنیا ، بویه‌ خوای په‌روه‌ردگاریش له په‌گه‌زی تاوانه‌کانیان سزایی دان به‌وه‌ی که زور شتی چاک و حه‌لالی له‌سه‌ر حه‌رامکردن .

(الماوردی) و جگه له‌ویش فه‌رموویانه : ((إن الربا لم یحل فی شریعة قط لقوله تعالى : ﴿ وَأَخَذَهُمُ الرَّبُّ وَقَدْ هُمُوهَا عَنْهُ ﴾ ، یعنی : فی الکتب السابقة)) .

واته : ریبا له هیهچ شه‌ریعه‌تی‌کدا حه‌لال نه‌بووه ، چونکه خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ وَأَخَذَهُمُ

الرَّبُّ وَقَدْ هُمُوهَا عَنْهُ ﴾ واته : له کتیبه‌کانی پی‌شوو دا .

پاشان موسولمانی خواناس له کو‌تایی ئه‌م خستنه‌ر پوه‌دا پی‌ت ده‌لیم : ((تَأْمَلْ عَفَا اللَّهُ عَنَّا وَعَنَّا مَا ذَكَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى فِي هَذِهِ الْآيَاتِ مِنْ وَعِيدِ آكِلِ الرَّبِّا يَظْهَرُ لَكَ إِنْ كَانَ لَكَ أَذْنَى بَصِيرَةٍ قُبْحُ هَذِهِ الْمَعْصِيَةِ وَمَزِيدُ فُحْشِهَا ، وَعَظِيمُ مَا يَتَرْتَّبُ مِنَ الْعُقُوبَاتِ عَلَيْهَا ، سَيِّمًا مُحَارَبَةً لِلَّهِ وَرَسُولِهِ الَّذِينَ لَمْ يَتَرْتَّبَا عَلَى شَيْءٍ مِنَ الْمَعَاصِي إِلَّا مُعَادَاةَ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ تَعَالَى الْمُقَارِبَةَ لِفُحْشِ هَذِهِ الْجِنَايَةِ وَقُبْحِهَا ... وَإِذَا ظَهَرَ لَكَ ذَلِكَ رَجَعْتَ وَتُبْتَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى عَنْ هَذِهِ الْفَاحِشَةِ الْمُهْلِكَةِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ))

(۲۳) . که داواکارم خوای میهره‌بان هه‌موو موسولمانان له تاوانی سوو خواردن پیاریزیت .

(۲۱) (أخرجه الحاكم وصححه على شرط الشيخين ووافقه الذهبي ۳۷/۲ ، وصححه الألباني في صحيح الجامع الصغير ۱۸۶/۳) .

(۲۲) (تفسير السعدي : ج ۱ / ص ۲۱۳) .

(۲۳) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ۲ / ص ۹۴) .

به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیه‌کانی ژیان و واتای هه‌ریه‌که‌یان له ووته‌ی زانایاندا

زانایان به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیه‌کانی ژیانان به‌چهند شیوه‌یه‌که دابه‌ش و پۆلین کردووه ،
ناشکراترینیان ئه‌وه‌یه که به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیانی کردووه به پینج به‌شه‌وه ، ئه‌وه‌ی جی تیروانین و
باسی ئیمه بیئت ئه‌وه نیه که کام دابه‌شکردن و پۆلین ته‌واوه و که‌مه‌شیان نه ، به‌لام ئه‌وه‌ی جی
سه‌رنج و باس بیئت لی‌ره‌دا

ئه‌وه‌یه که : به‌شه‌کان چین ، و پیناسه‌ی هه‌ریه‌که‌یان چیه ؟ له گه‌ل زیاتر به تیروته‌سه‌ل باسکردنی
زاراوه‌ی (الضرورة) یه ، چونکه یه‌کیکه له‌وه‌ به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیانه ، و له‌به‌ر په‌یوه‌ندی
راسته‌وخوی به باسه‌که‌مان ، و یه‌کلاکردنه‌وه‌ی باسه‌کانی پیوه په‌یوه‌سته ، چونکه ئه‌وانه‌ی که
پیشینه‌ی خانووبه‌ره . سه‌ره‌پای بوونی سوو له سه‌ری . به‌ه‌لال ده‌زانن ، متمانه‌ی ته‌واویان له سه‌ر
ئه‌و پرسیاره‌یه که تییدا هاتووه : (الضرورات تبیح المحظورات) ، به‌لام به‌ناشکرا بوونی واتای
زاراوه‌ی (الضرورة) پرسیاره‌مان بو ناشکرا ده‌بیئت ئه‌مه له لایه‌که‌وه ، له‌ولاشه‌وه به ئاسانی دروستی و
نادروستی ووته‌ی ئه‌و که‌سه‌مان بو دهرده‌که‌ویت که ئه‌و جو‌ره فه‌توایانه دهن !! جا بابزانین
به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ژیان کامانه‌ن ، و واتای هه‌ریه‌که‌یان له ووته‌ی زانایاندا چیه ؟

پیشه‌وا (السیوطی) سه‌باره‌ت به به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیه‌کانی ژیان و پۆلینکردنیان فه‌رموویه‌تی : ((
فائدة : قال بعضهم : المراتب خمس : ضرورة و حاجة و منفعة و زينة و فضول : فالضرورة : بلوغه حداً إن لم يتناول
الممنوع هلك أو قارب وهذا يبیح تناول الحرام . و الحاجة : كالجائع الذي لو لم يجد ما يأكله لم يهلك غير أنه يكون في
جهد ومشقة ، وهذا لا يبیح الحرام ... و المنفعة : كالذي يشتهي خبز البر ولحم الغنم والطعام الدسم . والزينة : كالمشتهي
الحلوی والسكر والثوب المنسوخ من حریر وكتان . والفضول : التوسع بأكل الحرام والشبهة))^(۲۴) .

واته : سویدیك : هه‌ندیك له زانایان فه‌رموویانه : به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیه‌کانی ژیانان پینجن :
زه‌رووره‌ت ، و پیوستی ، سوودمه‌ندیه‌کان ، و جوانکاریه‌کان ، و زیاده‌کان :
زه‌رووره‌ت : ئه‌وه‌یه که خاوه‌نه‌که‌ی بگاته راده‌یه‌که ئه‌گه‌ر قه‌ده‌غه‌کراوه‌که نه‌خوات له‌ناوده‌چیت ، یان
نزیکه له ناوچیت ، ئه‌مه‌یه که ری‌ده‌دات به‌ خواردنی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان .

پیوستی : وه‌کو که‌سی برسی که ئه‌گه‌ر هیچی ده‌ست نه‌که‌ویت بیخوات ، له‌ناوناچیت ، به‌لام
تووشی هیلاکی و ناره‌حه‌تی ده‌بیئت ، ئا له‌م باره‌دا ری‌ی پینادریت به‌ خواردنی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان .
سوودمه‌ندیه‌کان : وه‌کو که‌سیک که چه‌زی له ئاردی گه‌نمه یان گوشتی مه‌رومالات ، یان خواردنی زورچاکه .
جوانکاریه‌کان : وه‌کو ئه‌و که‌سه‌ی که چه‌زی له چه‌لاوا و شیرینیه ، یان چه‌زی له پو‌شاک‌ی دوراو هه‌یه
له ئاوریشم ، و که‌تان .

زیاده‌کان : چه‌زکردن له خواردنی حه‌رام و قه‌ده‌غه‌کرا و ئه‌وه‌ی که شوینی گومانه .

^(۲۴) (الأشياء والنظائر : ج ۱ / ص ۱۷۲) .

ههروهه ها خاوهن کتیبی (المنثور في القواعد) له باسی بهرزه وهندی و پیویستییهکانی ژیاندا هه مان پۆلین و دابه شکردنی پیشهوا (السیوطی) کردوو و دهلیت : ((جَعَلَ بَعْضُهُمُ الْمَرَاتِبَ حَمْسَةً : ضَرُورَةٌ ، وَ حَاجَةٌ ، وَ مَنْفَعَةٌ ، وَ زِينَةٌ ، وَ فَضُولٌ :

فَالضَّرُورَةُ : بُلُوغُهُ حَدًّا إِنْ لَمْ يَتَنَاوَلَ الْمَمْنُوعَ هَلَكًا أَوْ قَارِبَ ، كَالْمُضْطَرِّ لِلْأَكْلِ وَاللَّبْسِ بَحَيْثُ لَوْ بَقِيَ جَائِعًا أَوْ عُرْيَانًا لَمَاتَ أَوْ تَلَفَ مِنْهُ عَضْوٌ . وَهَذَا يُبِيحُ تَنَاوَلَ الْمُحْرَمِ . وَالْحَاجَةُ : كَالجَائِعِ الَّذِي لَوْ لَمْ يَجِدْ مَا يَأْكُلُ لَمْ يَهْلِكْ غَيْرَ أَنَّهُ يَكُونُ فِي جَهْدٍ وَمَشَقَّةٍ ، وَهَذَا لَا يُبِيحُ الْمُحْرَمَ . وَأَمَّا الْمَنْفَعَةُ : فَكَالَّذِي يَشْتَهِي خُبْزَ الْحِنْطَةِ وَلَحْمَ الْغَنَمِ ، (وَالطَّعَامَ) الدَّسِمَ . وَأَمَّا الزَّيْنَةُ : فَكَالْمُشْتَهِي (الْحُلُوَ) الْمُتَّخِذَ مِنْ (اللَّوْزِ وَالسُّكَّرِ) وَالثَّوْبَ الْمَسْجُوعَ مِنْ حَرِيرٍ وَكَتَّانٍ . وَأَمَّا الْفُضُولُ : (فَهُوَ) التَّوَسُّعُ بِأَكْلِ الْحَرَامِ أَوْ الشُّبْهَةِ ، كَمَنْ يُرِيدُ اسْتِعْمَالَ أَوَانِي الذَّهَبِ أَوْ شُرْبَ الْخَمْرِ)) (٢٥) ، ثُمَّ وَوتيه هه مان واتای ووتهی پیشووی ههیه .

وه له کتیبی (غمز عیون البصائر في شرح الأشباه والنظائر) دا و له ووتهی شارحدا هاتوو که دهلیت : ((هَاهُنَا حَمْسَةُ مَرَاتِبَ : ضَرُورَةٌ وَ حَاجَةٌ وَ مَنْفَعَةٌ وَ زِينَةٌ وَ فَضُولٌ :

فَالضَّرُورَةُ : بُلُوغُهُ حَدًّا إِنْ لَمْ يَتَنَاوَلَ الْمَمْنُوعَ هَلَكًا إِذَا قَارَبَهُ ، وَهَذَا يُبِيحُ تَنَاوَلَ الْحَرَامِ)) (٢٦) .

واته : لیردها ده بیئت ههوه باس بکریت که بهرزه وهندی و پیویستییهکانی ژیان به پینچ پله باس کراوون : زهروورته ، و پیویستی ، سوودمه ندیهکان ، و جوانکاریهکان ، و زیادهکان :

زهروورته تیش : ههوهیه که خاوهنه کهی بگاته رادهیه که نه گهر قه دهغه کراوه که نه خوات له ناوده چیت ، که نزیک ده بیئته وه ، و ههوهیه که ریدهدات به خواردنی قه دهغه کراوهکان ..

هه مه سه بارته به ووتهی زانایان له باسی پۆلینکردن و دابه شکردنی بهرزه وهندی و پیویستییهکانی ژیان ، له گه ل پیناسهی هندیکیان بو زاروهی (الضرورة) ، زیاد له سهه نه وهش له بهر پیویستی زیاتر بوونکردنه وهی هه زاروهیه ووتهی هندیکی له زانایانی تر دهیئینه وه بو زیاتر دلنیا بوون له واتای (الضرورة) که هوکاری سهه رکیه بو گهشتن به ناکام و مه بهست له م باسه دا :

(أبو بكر الجصاص) له (أحكام القرآن) هه کیدا فهرموویه تی : ((قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿ إِلَّا مَا اضْطُرُّرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ وَقَالَ : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ ﴾ فَعَلَّقَ الْإِبَاحَةَ بِوُجُودِ الضَّرُورَةِ ، وَالضَّرُورَةُ هِيَ خَوْفُ الضَّرَرِ بِتَرْكِ الْأَكْلِ إِمَّا عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى عَضْوٍ مِنْ أَعْضَائِهِ)) (٢٧) .

واته : خوای پهروهردگار فهرموویه تی ﴿ إِلَّا مَا اضْطُرُّرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ وه فهرموویه تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ ﴾ ، ده بیئین خوای پهروهردگار چه لالیتی و ریپیدانی په یوههست کردوو به بوونی زهروورته وه ، زهروورته تیش : بریتیه له ترسی زهره ریگهشتن به نهفسی . واته : به مردنی . یان له ناوچوونی هه ندامیکی ، نه وهش به وازهینانی له خواردنی .

وه له هه مان سهه رچاوه دا فهرموویه تی : ((وَمَعْنَى الضَّرُورَةِ هَهُنَا هُوَ خَوْفُ الضَّرَرِ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ بَعْضِ أَعْضَائِهِ بِتَرْكِه الْأَكْلِ)) (٢٨) .

(٢٥) (المنثور في القواعد : ج ٢ / ص ٣٨٣ — ٣٨٤) .

(٢٦) (غمز عیون البصائر في شرح الأشباه والنظائر : ج ٢ / ص ٩١) .

(٢٧) (أحكام القرآن للجصاص) .

واته : وه واتای زهروورتهیش لیهدا : بریتیه له ترسی زهره پیگهشتن به نهفسی . واته : به مردنی .
یان له ناوچوونی هندیك له ئەندامهکانی ، به ازهینانی له خواردنی .

وه (الجرجانی) له کتیبی (التعریفات) دا و له واتای (الضرورة) دا و به ژمارهی (٨٩٦) دا
فهرموویهتی : ((الضرورة مشتقة من الضرر ، وهو النازل مما لا مدفع له)) (٢٩) .

واته : زاراوهی زهروورته داتاشراره له ووشهی زهرهوه ، که بریتیه له و بهسههاتهی که بههیچ
پیگهیه که پهناکریتیهوه .

وه له (الضرورة الشرعية ... حقیقتها وضوابطها) دا هاتوه : ((وعرفها الزركشي والسيوطي فقالا : هي بلوغه
حداً إن لم يتناول الممنوع هلك ، أو قارب ، كالمضطر للأكل واللبس بحيث لو بقي جائعاً أو عرياناً لمات أو تلف منه عضو)) (٣٠) .

واته : پیشهوایان (الزركشي) ، و (السيوطي) زهروورتهیان بهم شیوهیه پیناسه کردوه ، که فهرموویانه :
ئهوهیه که خاوهنهکهی بگاته رادهیه که ئەگەر شته قهدهغهکراوه که نهخوات له ناودهچیته یان نزیکه
له ناوچیته ، وهکو کهسیک که زهروورتهی بیته بو خواردن و پۆشاک ، ئەگەر به برسیتهی و پروتی بمینیتیهوه
دهمریت ، یان ئەندامیکی له ناو دهچیته .

وه راقهوانی قورنانی پیروز شیخ (محمد أمين الشنقيطي) له راقهی ئایهتی : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ
وَالدَّمَ وَكُلَّ الْخَنزِيرِ وَمَا أَهَلَ بِهِ لغيرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَكَأَدِ فُلًا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ، فهرموویهتی : ((
المسألة الثانية : حد الاضطرار المبيح لأكل الميتة ، هو الخوف من الهلاك علماً أو ظناً .

قال الزرقاني في شرح قول مالك في الموطأ : ما جاء فيمن يضطر إلى أكل الميتة أه . وحد الاضطرار أن يخاف على
نفسه الهلاك علماً أو ظناً ، ولا يشترط أن يصير إلى حال يشرف معها على الموت ، فإن الأكل عند ذلك لا يفيد)) (٣١) .

واته : بابتهی دووم : سنوری ئەو زهروورتهی که ریدهدات به خواردنی مردارهوهبوو ، بریتیه له
ترسی له ناوچوون ، دلنیا بوون بیته ، یان به گومانی غالب .

(الزرقاني) له لیكدانهوهی ووتهی پیشهوا (مالك) له (الموطأ) دا که فهرموویهتی : (ئەوهی که
سهبارته به کهسیکی زهروورته و پیداکیران و ناچار هاتوه بو خواردنی مردارهوهبوو) دهلیته :
پیناسه و سنوری زهروورته و پیداکیران و ناچار ی له لای زانایانی حهنهفی مهزههه بریتیه له ئەوهی
که کهسهکه بترسیته لهوهی که له ناو بچیته . بمریت . به دلنیا بوون بیته ، یان به گومانی غالب ، ئەوهش
به مهرج نهگیراوه که باری کهسهکه بگاته ئەوهی خهریک بیته بمریت ، چونکه خواردنهکه له و کاته دا هیچ
سوودیکی نیه .

وه (الدكتور عبد الله الفقيه) ییش ههه لهه بارهیهوه فهرموویهتی : ((وقد عرّف العلماء الضرورة بأنها : " بلوغ
الإنسان حداً إن لم يتناول الممنوع هلك أو قارب ، كالمضطر للأكل بحيث لو بقي جائعاً لمات أو تلف منه عضو أو فقد
جارحة فهذا يبيح له تناول المحرم)) .

(٢٨) (أحكام القرآن للخصاص) .

(٢٩) (التعریفات : ج ١ / ص ١٨٠) .

(٣٠) (مقال بعنوان : الضرورة الشرعية.. حقیقتها وضوابطها) .

(٣١) (أضواء البيان في تفسير القرآن بالقرآن : ج ١ / ص ٩٠) .

واته : زانایان زهرورتهیان بهوه پیناسه کردوو که بریتیه : لهو بار و حاله‌ی که نه‌گهر له تیایدا قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان نه‌خوات ، ئەوا دهمریت (له ناو ده‌چیئت) یان نزیکه‌ی ده‌بیته‌وه ، وه‌کو که‌سی زهرورته‌ی بیئت به‌خواردن ، و نه‌گهر به‌برسیتی مایه‌وه دهمریت (له ناو ده‌چیئت) یان ئەندامیکی له‌ناو ده‌چیئت ، یان له‌ده‌سی ده‌دات ، ئا ئەم بار و حاله‌یه‌ی پئی پی‌ده‌دات قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان بخوات .

به‌پوختی و به‌کورتی له‌ووته‌ی زانایانه‌وه‌ی تی‌ده‌گه‌ین که‌واتای زهرورته (الضرورات) (۳۲) و پی‌داگیران و ناچاره‌ی بریتیه‌ له : ئەو بار و حاله‌ی که‌به‌سه‌ر که‌سی‌کدا دیئت و ده‌گاته‌ی راده‌یه‌ک نه‌گهر قه‌ده‌غه‌کراوه‌که‌نه‌خوات به‌ته‌واوی له‌ناو‌ده‌چیئت یان ئەندامیکی له‌ناو‌ده‌چیئت ، به‌دلنیا‌ییوه‌ بیئت یان به‌گومانی غالب .

وه‌به‌واتایه‌کی فراوان‌تریش ده‌توان‌ریت بو‌وتریت : زهرورته (الضرورة) بریتیه‌ له‌و باره‌ی که‌تی‌دا مروؤ (به‌هه‌لاکه‌تدا ده‌چیئت ، یان زیانیکی زور‌گه‌وره‌ی تووشی یه‌کیک له‌مه‌به‌سته‌کانی شه‌ریعت ده‌بیئت که) پاراستنی ئاین ، و نه‌فس ، و ژیری ، و دارایی ، و نامووس (به‌ئەنجام‌نهدانی قه‌ده‌غه‌کراویک ، ئا له‌و کاته‌دا بو‌ی هه‌یه‌ قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان ئەنجام‌بدات .

به‌پئی ئەم ووتانه‌ی سه‌ره‌وه‌ بو‌مان ئاشکرا ده‌بیئت که‌ ئەو (الضرورة) هی که‌ پی‌ده‌دات به‌به‌کاربردنی سوو (رپبا) ئەوه‌یه‌ که‌ مروؤ‌بگاته‌ ئەو راده‌یه‌ی که‌ نه‌گهر رپبا به‌کار نه‌هینیت ئەوا دهمریت ، و له‌ناو‌ده‌چیئت ، یان نزیکه‌ له‌ ناو‌چوون ، بو‌یه‌ کپینی خانوو‌ناکه‌و‌یتته‌ ئەم بو‌اره‌وه‌ که‌ پئی بو‌وتریت زهرورته ، سه‌ره‌پای ئەوه‌ی که‌ خانوو‌یه‌کیکه‌ له‌ پی‌ویسته‌سه‌کانی ژیان ، به‌لام خو‌مه‌رجیش نیه‌ ئەو خانوو‌ه‌ مو‌لکی خو‌ی بیئت ، به‌لکو ده‌توان‌یت کری‌نشین بیئت ، نه‌که‌ مالکی خانوو‌ه‌که‌ .

جا پاش به‌رووخستنی ئەم زاراوه‌یه‌ و واتای دروست و دیاریکراوی له‌ووته‌ی زانایان ، با بزاین . له‌بابه‌تی داها‌توودا . ئەو ری‌سایه‌ی که‌ ئەم زاراوه‌یه‌ی تی‌دایه‌ . مه‌به‌ستم : ری‌سای (الضرورات تبیح‌المحظورات) ه . واتای چیه‌ ؟ و ئایا زانایان هیچ‌مه‌رج و سنوریکیان بو‌دیاری کردوو ؟ یان به‌ره‌های هیشتوو‌یا نه‌ته‌وه‌ ؟

(۳۲) تنقسم الضرورة باعتبارات متعددة إلى أقسام كثيرة ، وذلك على النحو الآتي :

أ / أقسام الضرورة باعتبار متعلقها :

- ۱- ضرورة تتعلق بحفظ الدين ، مثل : قتل الشيوخ والنساء والأطفال في الجهاد إذا تحصن بهم العدو ، حفظاً للدين .
- ۲- ضرورة تتعلق بحفظ النفس ، مثل : أكل الميتة حفظاً للنفس .
- ۳- ضرورة تتعلق بحفظ العقل ، مثل : أكل الميتة ؛ حفظاً للعقل .
- ۴- ضرورة تتعلق بحفظ النسل ، مثل : دفع المال للعدو الكافر ؛ حفظاً لعرض امرأة مسلمة .
- ۵- ضرورة تتعلق بحفظ المال ، مثل : إفساد قليل المال حفظاً لأكثره .

ب / أقسام الضرورة باعتبار الشمول :

- ۱- ضرورة عامة : كوقوع الأمة في قحط عميم .
- ۲- ضرورة خاصة : كوقوع رجل في مخمصة .

ج / أقسام الضرورة باعتبار الدليل الدال عليها :

- ۱- ضرورة أثبتها النص : كالأكل من الميتة للمضطر : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرٍ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ [المائدة : ۳] .
- ۲- ضرورة تثبت بالاجتهاد : كما في باب المصالح المرسله إن كانت ضرورية .

سنور و واتای بنه وای (الضرورات تبیح المحظورات)**و هه ندیک مهرجی په یوه ست بهم بنه وایه وه**

ئه گهری که وتنه هه له له لیکولینه وه و توپژینه وه کاندای له کاتیکدا زور دهن که سنور و پیناسه ی زار او هکان له لای توپژهر یان لیکولهر نادیار بن ، یان مهرجه کانی پیاده کردن و داهینانیا ن له واقیعدا نه زانراو بیئت ئه مه له لایه که وه ، و له و لاشه وه شوینکه وتنی ئاره زو وه کان بو گه شتن به مه بهسته کانی دهر وون و ئاره زو وه کان هاندریکی ترن له تیگه شتن له بنه واکان به شیوه یه کی هه له ، پیشه وای ئو صولی (الشاطی) . به رحمت بیئت . له و باره یه وه دهر مویئت : ((و ربما استجاز هذا بعضهم في مواطن يدعى فيها الضرورة وإلجاء الحاجة بناء على أن الضرورات تبیح المحظورات ، فيأخذ عند ذلك بما يوافق الغرض ... فإن حاصله الأخذ بما يوافق الهوى الحاضر ومحال الضرورات معلومة من الشريعة))^(۳۳) ، واته : وه له وان هه ش هه ندیکیان ئه مه به ره و بزائن و پئی پیبدن له شوینیلیدکدا ، که لافی ئه وه ی لیبدریت که جیگه ی زهرووره ت و پیگیان و پیویستیه ، به متمانه کردنه سهر بنه وای (الضرورات تبیح المحظورات) ، که چی ئه وه ش که به کار دهر بیئت به پئی مه بهسته کانی خوئی بیئت ... دهر ئه نجامی ئه وه ش کار کردنه به وه ی که له گه ل هه و و ئاره زو وه کانیدا دهگونجیئت ، که چی شوینه کان و بواره کانی زهرووره ت له شه ریعه تدا زانراوه .

وه له کتیبی (نظم القواعد الفقهية) دا هاتووه که ((وللقاعدة شروط لا بد أن نلاحظها ، وهذه الشروط مهمة ؛ لأن بعض الناس يريد التخفيف من أحكام الشريعة بهذه القاعدة ، ولا يلاحظ شروطها))^(۳۴) .

واته : هه موو ریسیایه که چند مه جیکی هه یه پیویسته ره چاو بکرین ، چونکه ئه م مهرجانه گرنگن ، له بهر ئه وه ی هه ندیک خه لک ئه یه ویئت سوکی ئاسانکاری بکات بهم ریسیایه ، وهیچ ره چاوی مهرجه کانی ناکات !!!

بو یه به پیویستی ده زانم له م به شه ی ئه م لیکولنه وه یه دا ، ئه و خالانه بخه مه روو که زانایان له پیاده کردنی ریسیای (الضرورات تبیح المحظورات) دا دیاریان کردووه ، و به مه رجیان گردووه له کاتی کار کردن بهم ریسیایه ، ئه وه ش دوی خستنه رووی کورته باسیک سه باره ت به واتای ریسیاکه و سه رچاوه هه لگوازینی له قورئانی پیروژدا ، جا به پشتیوانی خوی پهروه دگار ده لیم :

به لگه ی ئه م ریسیایه :

هه موو ئه و ریسیایانه ی که زانایان دایانناوون هه لگوازاوی قورئانی پیروژ و سوننه ته کانی پیغه مبه ری خوان صلى الله عليه وسلم ، یان یه کیکن له و دوو سه رچاوه پیروژه ، لیره شدا ده ووتریئت : سه رچاوه ی ئه م ریسیایه چند ئایه تیکی قورئانی پیروژه :

^(۳۳) (الموافقات : ج ۴ / ص ۱۴۵) .

^(۳۴) (نظم القواعد الفقهية : ج ۱ / ص ۶۰) .

یه کهم : خوی په روه دگار فه رموویه تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ [البقرة : ۱۷۳] ، واته هه رکه سیك له نیوه ناچار بوو و پیگیرا ، به مارجی بو تییرکردنی ئاره زووه کانی نه بیئت ، و زیاده روی تییدا نه کات و له سنوری زهرووره ته که ی بیئت ، ئەوا تاوانی له سهر نیه .

ئهم به شه ئایه ته به پیی پییسی خوی ، یان له سیاقی ئایه تییدا هاتوو که باس له خواریده مه نیه کان ده کات .

دووهم : ههروه ها خوی په روه دگار فه رموویه تی : ﴿ وَقَدْ فَضَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرُّمُ إِلَيْهِ ﴾ [الأنعام : ۱۱۹] ، واته : خوی په روه دگار هه موو قه ده غه کراوه کانی سه رتانی به تیروته سه لی بو باسکردون ، جگه له وهی که ناچارن و پیگیراون بو .

به لام ئهم ئایه ته یان باس له زهرووره ده کات به شیوه یه کی گشتی ، نه که ته نها مه به ست پیی خواریده کان بیئت ، خوی په روه دگاریش زاناره .

نموونه ی ئهم ریسیاه : وه ک خواریدی مرداره وه بوو له کاتی زهرووره ، و پیگیراندا ، به و مه رجانه ی که زانایان بو یان دیاری کردوین ، ئەوهش به م پییه ی خواره وه .
مه رجه کانی ئهم ریسیاه :

یه کهم : ((أن تكون الضرورة قائمة لا منتظرة)) ، واته : ئەبیئت زهرووره ته که بوونی هه بیئت و روی دابیئت ، نه که چاوه پروانکراو بیئت .

دووهم : ((ألا يوجد طريق آخر تندفع به الضرورة : إن وجد ، لم يجوز — حينئذ — فعل المخطور . مثال ذلك : طيبة مسلمة ، وطبيب رجل ، وعندنا امرأة مريضة ، يمكن دفع الضرورة بكشف المرأة الطيبة)) (۳۵) .

واته : ده بیئت هیچ ریگه چاره یه کی تر نه بیئت بو ره تکر دنه وه و نه هیشتنی دانه دواوه ی زهرووره ته که له ریپییداوه کانی شهرع ، ئەگه ره ریگه چاره ی تر هه بوو ، دروست نیه . له و باره دا . قه ده غه کراوه که ئەنجام بدریئت ، نموونه ی ئەمهش : پزیشکیکی ئافرهت و پزیشکیکی پیاو هه ن ، و ئیمهش ئافره تیکی نه خویشمان هه یه ، ده توانریت زهرووره ته که به پوشتن بو لای پزیشکه ئافره ته که ره تبکریته وه .

سایه م : ((ومن شروط هذه القاعدة أن يكون الخطور أقل من الضرورة : فإن كانت الضرورة أعظم ، لم يجوز . مثال ذلك : إذا اضطر إلى قتل غيره لبقاء نفسه ، كما في مسألة الإكراه السابقة ، فهنا الضرورة أقل من المخطور . المخطور هو قتل الغير ، والضرورة هو أنه سيقتل الإنسان ، بعد تهديده بالقتل . قيل له : أقتل غيرك ، وإلا قتلناك)) (۳۶) .

وه یه کی که له مه رجه کانی ئهم ریسیاه ئەوه یه که قه ده غه کراوه که له زهرووره ته که که متر بیئت ، چونکه ئەگه ره زهرووره ته که که وره تر بوو ئەوا نابیئت ئەنجام بدریئت .

نموونه ی ئەمهش : ئەگه ره مروؤ بو مانه وه ی خوی زهرووره ت بیئت که سیکی تر بکوژیئت ، ههروه کو له باسی رابردووی زوره ملیدا باسمان لیوه کرد ، لیره دا زهرووره ته که له قه ده غه کراوه که که متره ،

(۳۵) (نظم القواعد الفقهية : ج ۱ / ص ۶۰) .

(۳۶) (شرح القواعد الفقهية : ج ۱ ص ۱۸۳) .

قدهغه کراوه که کوشتنی که سه که ی تره ، زهرووره ته که ش کوشتنی خو یه تی ، دوا ی هه ره شه دانی کوشتنی ، پیوو تراوه که سیکی تر بکوژه نه گه رنا ده تکوژین .

وه دوو باتکر دنه وه ی نه م هرجه ش له هه ندیک له ریساکانی ئوصولی فیه هدا هاتووه ، نه وه ش : ((الضرورات تبیح المحظورات ، بشرط عدم نقصانها عنها)) (٣٧) .

نه مه ش به مه رج گیراوه له لای هه ندیک له زانایانی مه زه بی پیشه وا (الشافعی) - به رحمت بیست . ههروه کو له کتیبی (شرح القواعد الفقهیة) دا هاتووه : ((وقید بعض الشافعیة — رضي الله تعالى عنهم — القاعدة المذكورة : بأن لم تنقص الضرورة عن المحظورات ، فإذا نقصت فإنه لا يباح له المحظور)) (٣٨) .

وه (أبو المعالي الجويني) هه مان مه جی به شیوه یه کی تر ده رپریوه که فه رموویه تی : ((ورب شيء يتناهى قبحة في مورد الشرع ، فلا تبيحه الضرورة — أيضا — بل يوجب الشرع الانقياد للتهلكة ، والانكفاف عنه ، كالقتل ، والزنا في حق المجبر عليهما)) (٣٩) .

واته : وه له وانه شه هه ندیک شت هه بن زور قیزه ون و بیزراو بن له روانگه ی شه ریه ته وه ، بویه بو . ههروه ها . زهرووره تیش ری پینادات ، به لکو پیویستی ده کات که که سه که خو ی بخاته مه ترسی له ناوچوون و خو یه کوشتدان ، بو دوورکه و تنه وه له نه نجامدانی قدهغه کراوه که ، وه کو کوشتن و داوین پیسی وزینا کردن ، ده رحقی نه و که سانه ی که زوریان لیده کریت بو نه نجامدانی نه و دووه .

چواره م : ((أن تكون الضرورة تندفع بفعل المحظور : فإن لم تندفع ، لم يجز فعل المحظور . ومثلوا له بالظمان الذي لا يجد إلا ماء خمر ، الذي لا يجد إلا الخمر ، فهذا لا يجوز له تناول الخمر ؛ لأن الخمر لا يبعد الظم ، وإنما يزيد الإنسان ظمًا إلى ظمئه . فالمحظور هنا زاد الضرورة ، ولم يدفعها)) (٤٠) .

واته : ده بیست زهرووره ته که به کردن و نه نجامدانی قدهغه کراوه که بدریته دواوه ، و لادریت ، نه گه ر نه ؟ نه و دروست نیه قدهغه کراوه که بکریت و نه نجام بدریست ، زانایان له م باسه دا نمونه یان به که سیکی تینوو هیئاو ته وه که ته نها مه یی ده ست ده که ویست ، نه و که سه ی که جگه له مه ی هیچی تری ده ست ناکه ویست ، نه و جو ره که سه نابیت مه یه که بخواته وه ، چونکه تینیووتیه که ی لا نبات ، به لکو تینیووتیه که ی زیاد ده کات ، بویه ده بینین قدهغه کراوه که زه ره ره که ی زیاتر کرد ، و نه یدایه دوواوه .

پینجه م : ((أن يكون وقت الترخيص للمضطر مقيدًا بزمين بقاء العذر ، فإذا زال العذر زال الترخيص والإباحة ، جريًا على قاعدة : (إِذَا زَالَ الْخَطَرُ عَادَ الْحَظْرُ) ... أو قاعدة : (مَا جازَ الْعُدْرُ بَطَلَ بَرَوَالِهِ))) .

واته : ده بیست کاتی رووخسه تدانه که به که سی زهرووره ت دار ، دیاریکراو بیست به کاتی مانه وه ی عوزره که ، جا که عوزره که نه ما رووخسه ت و رپییدانه که ش نامینیت نه وه ش به پی ی بنه وای : که ترسه که نه ما قدهغه کردنه که ده گه ریته وه ، یان به پی ی بنه وای : نه وه ی که به هو ی عوزریکه وه ریگه ی پیدرابیت ، به نه مانی نامینیت .

(٣٧) (موسوعة القواعد الفقهية : بهرگی ٦ ، و بهشی ٦ / پ ٢٦٣) .

(٣٨) (شرح القواعد الفقهية : ج ١ : ص ١٨٣) .

(٣٩) (البرهان في أصول الفقه : ج ٢ / ص ٦١٣) .

(٤٠) (نظم القواعد الفقهية : ج ١ / ص ٦٠) .

هه ره له باسی ئه و مه رجانه ی که زانایان به مه رجیان گرتووه بو پیاده کردنی ریسیای ناوبراودا ،
پیشهوا و زانای پاقهوان و ئوصولی شیخ (محمد صالح العثیمین) - به رحمت بیئت - له پاقه ی
ئایه تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ دا و له م باره یه وه فه رموویه تی : ((والله سبحانه وتعالى
أباح لنا الميتة بثلاثة شروط :

١- الضرورة .

٢- أن لا يكون مبتغياً - أي طالباً لها .

٣- أن لا يكون متجاوزاً للحد الذي تندفع به الضرورة))^(٤١) .

واته : خوای پهروه ردگار مرداره وه بووی بو حلال کردوین به سی مه رج :

١- بوئی زهروورته^(٤٢) .

٢- و ده بیئت به دوای ئه و شته دا نه گه ریئت - بو ئاره زو نه بیئت .^(٤٣) .

٣- وه ده بیئت سنووری زهروورته تی تیدا نه شکینری ، واته ئه و سنوره نه شکیندریته که
زهروورته که ی پی رته ده کریته وه^(٤٤) .

وه فه رموویه تی : ((ومنها : أن الضرورة تبيح المحظور ؛ لقوله تعالى : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾
؛ ولكن هذه الضرورة تبيح المحرم بشرطين :

الشرط الأول : صدق الضرورة بحيث لا يندفع الضرر إلا بتناول المحرم .

الشرط الثاني : زوال الضرورة به حيث يندفع الضرر .

فإن كان يمكن دفع الضرورة بغيره لم يكن حلالاً ، كما لو كان عنده ميتة ومذكاة ، فإن الميتة لا تحل حينئذ ؛ لأن
الضرورة تزول بأكل المذكاة ؛ ولو كان عطشان ، وعنده كأس من خمر لم يحل له شربها ؛ لأن ضرورته لا تزول بذلك ؛ إذ
لا يزيد شرب الخمر إلا عطشاً ؛ ولهذا لو غص بلقمة ، وليس عنده ما يدفعها به إلا كأس خمر كان شربها لدفع اللقمة
حلالاً))^(٤٥) .

واته : وه یه کیکی تر له وانه ئه وه یه : که زهروورته ریده دات به ئه نجامدانی قه ده غه کراوه کان ،
ئه وه ش به پی ی ئه م ئایه ته : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ ، به لام ده بیئت ئه وه بزانین ئه م
زهروورته ریده دات به ئه نجامدانی قه ده غه کراوه کان به دوو مه رج :

^(٤١) (تفسیر القرآن للعثیمین : ج ٤ / ص ٢٠٥) . ئه وه ش به پی ی ئه م ریسیایانه : ((الضرورة إذا اندفع لم يُبَح ما وراءها)) ، و ((الضرورة تقدر بقدرها
) ، و ((ما أبيع للضرورة بقدرها)) (موسوعة القواعد الفقهية ، د - محمد صدقي أحمد البورنو : بهرگی ٦ ، و بهشی ٦ / پ ٢٦٤) .

^(٤٢) ئه م مه رجه دوو باتکردنه وه ی مه رچی یه که می باسه که مانه .

^(٤٣) ئه مه ی که شیخ ده یفه رموویت بریتیه له مه رچی شه شه می ئه م باسه .

^(٤٤) ئه م مه رجه ش به مه رچی حه وته می ئه م باسه یه .

^(٤٥) (تفسیر القرآن للعثیمین : ج ٤ / ص ٢٠٩) .

مه‌رجی یه‌که‌م : زه‌روو‌ته‌که‌ه‌راستی هه‌بیئت ، به شیوه‌یه‌که به نه‌جامدانی نه‌و قه‌ده‌غه‌کراوه نه‌بیئت ره‌ت ناکریته‌وه ^(۴۶) .

مه‌رجی دووهم : نه‌مانی زه‌روو‌ره‌ته‌که ، واته به‌نه‌جامدانی قه‌ده‌غه‌کراوه‌که زه‌روو‌ره‌ته‌که نه‌میئیت ^(۴۷) . چونکه نه‌گه‌ر بتوانریئت زه‌روو‌ره‌ته‌که به ریگه‌ی تر ره‌ت‌بکریته‌وه نه‌وا نه‌جامدانی حه‌لال نابیئت ، هه‌روه‌کو که‌سیک نه‌گه‌ر مرداره‌وه‌بوویه‌ک و سه‌ر‌پراویکی حه‌لالی له‌به‌ر ده‌ستا بیئت ، ئا له‌و کاته‌دا مرداره‌وه‌بووه‌که حه‌لال نابیئت ، چونکه ده‌توانریئت به‌ خواردنی سه‌ر‌پراوه حه‌لال‌که زه‌روو‌ره‌ته‌که ره‌ت‌بکریته‌وه ، یان نه‌گه‌ر تینووی بوو ، و جگه له‌ په‌رداخیک مه‌یی ده‌ست نه‌که‌وت ، نابیئت بیخواته‌وه ، چونکه زه‌روو‌ره‌ته‌که‌ی به‌ خواردنه‌وه‌ی مه‌یه‌که ره‌تناکریته‌وه ، چونکه خواردنه‌وه‌ی مه‌یه‌که تینووی زیاتر ده‌کات ، به‌لام نه‌گه‌ر پاروویه‌ک پریه‌ قورگی ، و خه‌ریک بوو بخنکیئت ، و جگه له‌ په‌رداخیک مه‌ی نه‌بیئت هیچی تری له‌ لا نیه ، نه‌و کاته بوو پالنان و کردنه‌خواره‌وه‌ی پارووه‌که حه‌لال ده‌بیئت .

که‌واته زانایان هه‌ندیک خالیان به‌ مه‌رج گرتوووه بوو پیاده‌کردنی نه‌م ریسیایه ، نه‌ک هه‌رکه‌س و پیئووس به‌ده‌ستی‌ک هه‌ستیئت به‌ که‌یف و هه‌وه‌سی خو‌ی نه‌م ریسیایه پیاده‌ بکات ، به‌ رای من ره‌نگه‌ بابه‌ته‌که نه‌وه‌نده‌ روون بوو بیته‌وه‌ لای خوینه‌ری به‌ریز ، وای کرد بیئت که‌ خو‌ی به‌ خو‌ی گه‌شت بیته‌ نه‌وه‌ی که‌ : وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره (سلفه‌ی عه‌قار) حه‌رامه‌ نه‌گه‌ر سوو (ریبا) ی له‌ سه‌ر بیئت ، و پیووست به‌ هیچی تر نه‌کات ، به‌لام بوو زیاتر دلنیا بوون ئاشنابوون به‌ بابه‌ته‌که . پیش نه‌وه‌ی پرۆینه‌ی سه‌ر ووته و فه‌توای گه‌وره‌ زانایانی ئیسلام له‌م باره‌یه‌وه . ره‌نگه‌ باشتر وای بیئت که‌ ووته‌ی هه‌ندیک له‌ زانایانی راقه‌ی قورئان باس بکریئت سه‌بارت نه‌و ئایه‌تانه‌ی که‌ (ده‌کریته !!) به‌لگه‌ بوو ریگه‌دان به‌ تاوانی سوو (ریبا) خواردن ، نه‌وه‌ش له‌به‌شی داها تووی نه‌م باسه .

^(۴۶) نه‌م مه‌رجه دوو‌ب‌ت‌کردنه‌وه‌ی مه‌رجی یه‌که‌م و دوو‌ه‌می باسه‌که‌مانه .

^(۴۷) نه‌م مه‌رجه دوو‌ب‌ت‌کردنه‌وه‌ی مه‌رجی چواره‌می باسه‌که‌مانه .

**ووتهی راقه وانانی قورنان سه بارهت به راقهی هه ندیک له برگه کانی
نه و نایه تهی که (ده کریته به لگه !!!) له م باسه دا**

خوای په روهر دگار له چهند نایه تیکی کتیبه پیروزه کهیدا باسی زهروورهت و پیگیرانمان بو دهکات ، که بیانوویه که بو ریدان به خواردنی شته حه رام و قه دهغه کراوه کان ، له وانهش :

خوای په روهر دگار فه رموویه تی : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَالْخَنِزِيرَ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ [سورة البقرة : ۱۷۳] .

وه فه رموویه تی : ﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَالْخَنِزِيرُ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالطَّيْحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُحِّجَ عَلَى التُّبِّبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَمْهَلِ مَا ذَكَرْتُمْ فَمَنْ كَفَرَ مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمِي وَمَرْضَيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِآثِمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ [سورة المائدة : ۳] .

هه روها فه رموویه تی : ﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرُّرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ [سورة الأنعام : ۱۱۹] .

وه فه رموویه تی : ﴿ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَنِزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقٌ أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ [سورة الأنعام : ۱۴۵] .

وه فه رموویه تی : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَالْخَنِزِيرَ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ [سورة النحل : ۱۱۵] .

به گشتیش واتای ئەم نایه ته پیروزانه ئەوهیه که ئەو شتانهی له سهرتان قه دهغه و حه رام کراون له کاتی زهروورهت و پیگیراندا ریپیدراوه ، بو ئەو که سهی که ده که ویته ئەو بار و حاله وه ، به لام به شیوهیه کی تایبهت ووتهی هه ندیک له راقه وانانی قورنان له سهه هه ندیک له برگه کانی ئەو نایه تانهی سهروهه دهخهینه روو ، ئەوهش بهه لبرژاردنی ئەو برگانهی که یاریدهرن بو زیاتر تیگه یشتن و روونکردنه وهی بابه تی باسکراو له م نووسراوه دا ، بو ئەوهی خوینه ری موسلمان زیاتر ئەوهی بو ناشکرا بیئت که ئەو که سانهی که ئەم نایه ته (ده که نه به لگه !!!) و موسلمانان دهخه نه تاوانی خواردنی سوو (رپبا) وه . خوا په نامانات . جگه له بی ئاگایی له ووتهی زانایان و راقه وانان نه بییت هیچی تری تیدا به دی ناکریت ... جا با برۆینه خزمهت زانایان و راقه وانانی قورنان بو ئەوهی بزاین چیمان بو دهخه نه روو له و بارهیه وه .

(الجصاص) له راقهی ﴿ إِلَّا مَا اضْطُرُّمُ إِلَيْهِ ﴾ فهرموویه تی : ((وَمَعْنَى الضَّرُورَةِ هَهُنَا هُوَ خَوْفُ الضَّرْرِ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ بَعْضِ أَعْضَائِهِ بِتَرْكِهِ الْأَكْلِ)) (٤٨) .

واته : واتای زهروره تیش لیردها بریتیه له ترسی زهره پیگه یشتن به نهفسی نهو کهسهی که کهوتووته زهرورهت و پیگیرانه کهوه ، یان به ئەندامیک له ئەندامه کانی ، ئەگەر بیئتوو وان له خواردنی نهو قهدهغه کراو و حهرامه بینیت .

وه فهرموویه تی : ((قَالَ أَبُو بَكْرٍ . مَهَبَسَتْ بِيْئِيْ بِبَيْتِهِوَ (أَبُو بَكْرٍ ابْنِ الْعَرَبِيِّ) يَه لَه كَتِيْبِي (أَحْكَامِ الْقُرْآنِ) دَا . : قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿ إِلَّا مَا اضْطُرُّمُ إِلَيْهِ ﴾ وَقَالَ : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَكَأَعَادٍ ﴾ فَعَلَّقَ الْإِبَاحَةَ بِوُجُودِ الضَّرُورَةِ ، وَالضَّرُورَةُ هِيَ خَوْفُ الضَّرْرِ بِتَرْكِ الْأَكْلِ إِمَّا عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى عُضْوٍ مِنْ أَعْضَائِهِ ، فَمَتَى أَكَلَ بِمِقْدَارِ مَا يَزُولُ عَنْهُ الْخَوْفُ مِنَ الضَّرْرِ فِي الْحَالِ فَقَدْ زَالَتِ الضَّرُورَةُ)) (٤٩) .

واته : (أبو بكر) فهرموویه تی : خوای پهروهردگار لهم دوو نایه ته دا ریپیدانه کهی په یوهست کردوو به بوونی زهرورهت و پیگیرانه کهوه ، زهرورهتیش بریتیه له : ترسی زهره پیگه یشتن . ئەگەر بیئتوو وان له خواردنی نهو قهدهغه کراو و حهرامه بینیت . یان به ئەندامیک له ئەندامه کانی ، ئەگەر بیئتوو وان له خواردنی نهو قهدهغه کراو و حهرامه بینیت ، جا هه رکاتیگ بری نهو نهدهی خوارد که زهرورهتیه کهی له سه نه مینیت ، لهو باره دا ، نهو زهرورهتیه که هه لده گریت ، و نامینیت .

کهواته لهم دوو ووته یه وه بو مان ناشکرا ده بیئت که سنوری زهرورهت و پیگیران چیه ؟ بار و حالی خاوهن زهرورهت کییه ؟

وه پیشهوا (أبو جعفر الطبري) له واتا کردنی نایه ته که فهرموویه تی : ((وأولى هذه الأقوال بتأويل الآية قول من قال : فمن اضطر غير باغ بأكله ما حرم عليه أكله ، ولا عاد في أكله ، وله عن ترك أكله — بوجود غيره مما أحله الله له — مندوحة وغنى)) (٥٠) .

واته : وه پیشتر ووته له راقهی نایه ته که دا ، ووتهی نهو کهسانه یه که فهرموویانه : نهو کهسهی که پیبگریت به خواردنه که ، بی نهوهی زیاده روی بکات له خواردنیدا ، له وهی که له سه ری قهدهغه کراوه ، وه نهش نهو سنوره ببه زینیت له خواردنه کهیدا له گه ل بوونی جگه لهو . لهو شتانهی که هه لالین . که هو ی پرکردنه وهی توانا و پیویسته کانیه تی .

وه پیشهوا (السعدي) له راقهی نایه تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُجَافٍ لِإِثْمِهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ دَا فهرموویه تی : ((﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ ﴾ أي : أُلْجَأَتْهُ الضَّرُورَةُ إِلَى أَكْلِ شَيْءٍ مِنَ الْحَرَمَاتِ السَّابِقَةِ ، فِي قَوْلِهِ : ﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ ﴾ ، ﴿ فِي مَخْمَصَةٍ ﴾ أي : مَجَاعَةٌ ﴿ غَيْرِ مُجَافٍ ﴾ أي : مَاتِلٌ ﴿ لِإِثْمِهِ ﴾ بَأَنْ لَا يَأْكُلُ حَتَّى يَضْطُرَّ ، وَلَا

(٤٨) (أَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْجَاصِصِ) .
(٤٩) (أَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْجَاصِصِ) .
(٥٠) (تَفْسِيرِ الطَّبْرِيِّ : ج ٣ / ص ٣٢٥) .

یزید فی الأکل علی کفایتیه ﴿فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ حيث أباح له الأكل في هذه الحال ، ورحمه بما يقيم به بنيته من غير نقص يلحقه في دينه)) (٥١) .

واته : ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ﴾ ئەو کەسە ی کە زەرورەت پانای پیردیبت به خواردنی ئەو شتە حەرمانە ی کە له پیشتەر باسیان لیوهرکراوه ، له نایه تی : ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ﴾ ، ﴿فِي مَحْصَةٍ﴾ واته : له کاتی برسیتیدا ، وه ﴿غَيْرِ مُجَافٍ﴾ واته : لادان به لای ﴿لَا تَمُ﴾ تاواندا ، واته : به شیوهیه ک لیبی نه خوات تاکو زەرورەت و پیگیران نه بیئت ، و زیاد له سەر پیووستیشی نه خوات ، ﴿فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ئا لهم بار و حاله دا خوای په روهردگار ریپییداوه کە بخوات ، وه په حم و به زهیی پیگردوو به وهی کە بتوانیئت له شی پی به توانا بکات بی ئەوهی زیانیش به نایینه کە ی بگه یه نیئت .

وه پیشهوا (الشنقطي) له لیكدانه وهی ووشه ی ﴿غَيْرِ بَاغٍ وَكَأَعَادٍ﴾ دا فه رموویه تی : ((ونقل القرطي عن قتادة ، و الحسن ، والربيع ، وابن زيد ، وعكرمة ، أن المعنى : غير باغ ، أي : في أكله فوق حاجته ، ولا عاد بأن يجد عن هذه المحرمات مندوحة ، يأكلها .

ونقل أيضاً عن السدي أن المعنى غير باغ في أكلها شهوة وتلذذاً ، ولا عاد باستيفاء الأكل إلى حد الشبع)) .

واته : وه (القرطي) له (قتادة ، و الحسن ، والربيع ، وابن زيد ، وعكرمة) هوه ده گپریته وه کە واتای : ﴿غَيْرِ بَاغٍ﴾ واته : له خواردنیدا بو حهرام و قه دهغه کراوه کان له زەرورەت و پیووستیه کانی تیینه په ریئت ، ﴿وَكَأَعَادٍ﴾ یش واته : ئەگەر پیووستی به ئەو شتانه نه بیئت ، و شتیتر هه بن پیووستیه کانی پر بکه نه وه سه ره پای ئەوهش هه ر بیانخوات .

وه له (السدي) شهوه ده گپریته وه کە واتای ﴿غَيْرِ بَاغٍ﴾ ئەوهیه کە له خواردنیدا زیاد په وهی نه کات له بهر ئاره زوو و چیژ لیوهرگرتن نه بیئت ، وه ﴿وَكَأَعَادٍ﴾ واته ئەوهنده نه خوات تاکو تییر ده بیئت .

وه ئامار هشی به چه ند پرسیا و بنه وایه ک داوه له باسی زهروورەت و پییداگیران ، له راقه ی نایه تی : ﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَكُلَّ الْخَنِزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لَعْنِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرِ بَاغٍ وَكَأَعَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾
﴿ دا ، که فه رموویه تی : ((مسائل تتعلق بالاضطرار إلى أكل الميتة :

المسألة الأولى : أجمع العلماء على أن المضطر له أن يأكل من الميتة ما يسد رمقه ، ويمسك حياته ، وأجمعوا أيضاً على أنه يحرم عليه ما زاد على الشبع ، واختلفوا في نفس الشبع : هل له أن يشبع من الميتة أو ليس له مجاوزة ما يسد الرمق ، ويامن معه الموت)) (٥٢) .

واته : چه ند بابته یکی په یوهست به پییداگیران و زهروورەت بوون به خواردنی مرداره وه بوو :

(٥١) (تفسیر السعدی : ج ١ / ص ٢١٩) .

(٥٢) (أضواء البيان في تفسير القرآن بالقرآن : ج ١ / ص ٨٨) .

بابه تی یه کهم : زانایان کوپان له سهر ئه وهی که ئه وه کهسه ی که که وتووته زهرووره ته وه و پییداگیراوه بو ی هه یه ئه وه نده له مرداره وه بوو بخوات که له مردن پزگاری بکات ، ژیان ی بیلیته وه ، ههروه ها کوپان له سهر ئه وه ش که بو ی حه رامه که زیاد له سهر تییرخواردن ، وه ووته ی جیاوازیان هه یه سه باره ت به خودی تییرخواردن : که ئایا ده توانییت له مرداره بووه که تییربخوات یان بو ی نیه زیاد له سهر ئه وه بخوات که له مردن پزگاری بکات ، و دلنیای بکات له نه مردنی به و خواردنه .

وه فه رموویه تی : ((المسألة الثانية : حدُّ الاضرار المبیح لأكل الميتة ، هو الخوف من الهلاك علماً أو ظناً . قال الزرقانی فی شرح قول مالك فی الموطأ : ما جاء فیمن یضطر إلى أكل الميتة أه . وحد الاضرار أن یخاف علی نفسه الهلاك علماً أو ظناً ، ولا یشرط أن یصیر إلى حال یشرف معها علی الموت ، فإن الأكل عند ذلك لا یفید)) (٥٣) .
واته : بابته دووهم : سنوری زهرووره ته که ریدهدات به خواردنی مرداره وه بوو ، که ئه وه ش بریتییه له ترسان له مردن و له ناوچوون ، زانینیکی یه که لای ی بییت یان گومان .

(الزرقانی) له لیكدانه وهی ووته ی پییشه وا (مالك) له (الموطأ) دا فه رموویه تی : ((ئه وهی که سه باره ت به کهسیک هاتوو پیگیراوه و زووره ت بییت به خواردنی مرداره وه بوو)) : سنوری زهرووره ت و پیگیران ئه وه یه که مروؤه بترسی له خو ی له ناو بچییت و بمرییت ، زانینیکی یه که لای ی بییت یان گومان ، ئه وه ش به مه رج نه گیراوه که ئه وه کهسه بگاته بار و حالیک که نزیك بیته وه له مردن ، چونکه خواردن له و کاته دا سودی نیه پییناگه یه نییت .

پییشه وا (محمد بن صالح العثیمین) . په حمه تی خوا ی لیبییت . فه رموویه تی : ((أن الضرورة تبيح المحظور ؛ لقوله تعالى : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ ؛ ولكن هذه الضرورة تبيح المحرم بشرطين :
الشرط الأول : صدق الضرورة بحيث لا یندفع الضرر إلا بتناول المحرم .
الشرط الثاني : زوال الضرورة به حيث یندفع الضرر .

فإن كان یمكن دفع الضرورة بغيره لم یكن حلالاً ، كما لو كان عنده ميتة ومذکاة ، فإن الميتة لا تحل حیثئذ ؛ لأن الضرورة تزول بأكل المذکاة ؛ ولو كان عطشان ، وعنده كأس من خمر لم یحل له شربها ؛ لأن ضرورته لا تزول بذلك ؛ إذا لا یزیده شرب الخمر إلا عطشاً ؛ ولهذا لو غص بلقمة ، وليس عنده ما یدفعها به إلا كأس خمر كان شربها لدفع اللقمة حلالاً)) (٥٤) .

واته : که زهرووره ت ریدهدات به ئه نجامدانی قه دهغه کراوه کان ، ئه وه ش به پی ی ئه م ئایه ته : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ ، به لام ده بییت ئه وه بزانین ئه م زهرووره ته ریدهدات به ئه نجامدانی قه دهغه کراوه کان به دوو مه رج :

مه رجی یه کهم : زهرووره ته که راستی هه بییت ، به شیوه یه که به ئه نجامدانی ئه وه قه دهغه کراوه نه بییت ره ت نا کریتییه وه .

(٥٣) (أضواء البیان فی تفسیر القرآن بالقرآن : ج ١ / ص ٩٠) .

(٥٤) (تفسیر القرآن للعثیمین : ج ٤ / ص ٢٠٩) .

مہرجی دووہم : نہمانی زہرورہ تہکہ ، واتہ بہئہ نجامدانی قہدہ غہ کراوہکہ زہرورہ تہکہ نہ مینیت . چونکہ نہ گہر بتوانریت زہرورہ تہکہ بہ پیگہی تر پرتبکریتہ وہ ئہوا ئہ نجامدانی حہ لال نابیئت ، ہرہ کو کہسیک نہ گہر مردارہ وہ بوویہک و سہرپراویکی حہ لالی لہ بہر دہستا بیئت ، ئا لہ و کاتہدا مردارہ وہ بووہکہ حہ لال نابیئت ، چونکہ دہتوانریت بہ خواردنی سہرپراوہ حہ لالکہ زہرورہ تہکہ پرتبکریتہ وہ ، یان نہ گہر تینووی بوو ، وجگہ لہ پہرداخیک مہیی دہست نہ کہوت ، نابیئت بیخواتہ وہ ، چونکہ زہرورہ تہکہی بہ خواردنہ وہی مہیہکہ پرتناکریتہ وہ ، چونکہ خواردنہ وہی مہیہکہ تینوتی زیاتر دہکات ، بہ لام نہ گہر پاروویہک پہریہ قورگی ، وخہریک بوو بخنکیئت ، وجگہ لہ پہرداخیک مہی نہ بیئت ہیچی تری لہ لانیہ ، ئہو کاتہ بو پالنان وکردنہ خوارہ وہی پاروہکہ حہ لال دہبیئت .

وہ ہہر لہم بارہیہ وہ و لہ پراقی نایہ تی : ﴿إِلَّا مَا اضْطُرُّرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنْ كَثِيرًا لِيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ﴾ فہرموویہ تی : ((ثم حذر عن كثير من الناس ، فقال : ﴿وَإِنْ كَثِيرًا لِيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ﴾ أي : بمجرد ما تموى أنفسهم ﴿بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ ولا حجة . فليحذر العبد من أمثال هؤلاء ، وعلامتهم — كما وصفهم الله لعباده — أن دعوتهم غير مبنية على برهان ، ولا لهم حجة شرعية ، وإنما يوجد لهم شبهة بحسب أهوائهم الفاسدة ، وآرائهم القاصرة ، فهؤلاء معتدون على شرع الله وعلى عباد الله ، والله لا يجب المعتدين ، بخلاف المهتدين ، فإنهم يدعون إلى الحق والهدى ، ويؤيدون دعوتهم بالحجج العقلية والنقلية ، ولا يتبعون في دعوتهم إلا رضا ربهم والقرب منه))^(٥٥) .

واتہ : پاشان ناگاداری کردوینہ تہ وہ لہ زوریک لہ خہک کہ فہرموویہ تی : ﴿وَإِنْ كَثِيرًا لِيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ﴾ واتہ : تہنہا بہ پیئی ئہ وہی کہ ئارہ زوویان لیئہ ، ﴿بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ واتہ بہ بی ہیچ بہ لگہیہک . با بہندہکانی خوا بہ ناگابن لہو جوڑہ کہسانہ ، نیشانہ شیان . ہرہ کو خوی پہرہردگار ناساندوونی بہ بہندہکانی . باس و خواستیان لہ سہر بہ لگہ دانہ مہ زینراوہ ، و ہیچ بہ لگہیہکی شہرعیان نیہ ، بہ لکو ئہوانہ تہنہا چہند شوبہیہکیان ہییہ کہ ئہوانیش بہ پیئی ئارہ زوہ پوچہ لہکان ، بوچوونہ کہم وکورتہکانیانہ ، ئا ئہو جوڑہ کہسانہ تہعہدا و زیادہوی بہ سہر ئایین و بہندہکانی خوادا دہکەن ، خوی پہرہردگاریش تہعہداکار و زیادہوی کارانی خویش ناویئت ، بہ پیچہوانہی رینمووکاران و رینمووکاران ، بانگہشہ بو پراویی و ہیدایہت دہکەن ، و پالپشتی باس و خواستہکانیشیان دہکەن بہ بہ لگہی عہقلی و نہقلی ، و لہ باس و خواستہکانیشیاندا جگہ لہ پزماہندی و نزیک بوونہ نہ بیئت لہ خوی پہرہردگاریان ہیچی تریان ناویئت .

بنه‌وای (ارتکاب أخف الضرین)
و کردنی به (به‌لگه !!) بوئه‌م تاوانه

حه‌رامیتی پیشینه‌ی خانوبه‌ره زور ئاشکرایه و به‌لگه نه‌ویسته ، ته‌نانه‌ت له لای ئه‌وانه‌ی که بو زه‌روره‌ت ری‌ی پی‌ده‌ده‌ن ، بو نمونه به‌ریز (دکتور محمد گه‌زنه‌یی / سه‌روکی یه‌کی‌تی زانایانی ئاینی ئیسلامی کوردستان) له ووته‌یه‌کی‌دا ئه‌وه‌مان به‌راشکاوی بو دهرده‌پریت . سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ی که به‌ریزیان یه‌کی‌که له‌وانه‌ی که بو زه‌روره‌ت ری‌یان به‌وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره داوه ئه‌گه‌رچی سووشی له سه‌ر بی‌ت . ئه‌وه‌ش له ووته‌یه‌کی‌اندا که ده‌فه‌رموویت : ((ئه‌و زیاده‌ی ده‌که‌ویته سه‌ر قه‌رز ری‌بایه و حه‌رامه زور بی‌ت یان که‌م بی‌ت ، که‌واته پیشینه‌ی خانوبه‌ره هه‌رچه‌نده سوودی پتره له زیانی بو چینی هه‌ژار و مام ناوه‌ندی ، به‌لام زیاده‌که‌ی حه‌رامی ده‌کات))^(٥٦) .

به‌لام به‌ریزیان به‌ دوو ری‌سا و بنه‌وای ئوصولی ری‌گه ده‌دات به‌و که‌سانه‌ی که زه‌روره‌تیانه . نه‌که هه‌موو موسولمانان . ئه‌و کاره ئه‌نجام به‌ده‌ن !!! ئه‌و فه‌توایه‌ش به‌ بوچوونی به‌ریزیان بو خو‌پاراستنه له که‌وتنه حه‌رامیتی سووخواردنه‌وه ، ئه‌وه‌ش له‌و ووته‌یه‌ی که فه‌رموویه‌تی : ((بو ئه‌وه‌ی خو‌مان له‌و حه‌رامه بی‌پاریزین دوو ری‌گا هه‌یه : ... دووه‌م : ئه‌گه‌ر ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریم نه‌یانتوانی خه‌لکه‌که له‌و زیاده‌یه ببورن ، ئه‌وه ده‌بی بگه‌رینه‌وه بو ری‌سای (الضرورات تیح الخظورات) یانی ناچاری حه‌رام حه‌لال ده‌کات ، جا ئه‌و که‌سه‌ی پی‌ویست و ناچاره بو‌ی دروسته ئه‌و پیشینه‌یه وه‌رگری‌ت ، ئه‌و که‌سه‌ی پی‌ویست و ناچار نییه بو‌ی دروست نییه))^(٥٧) !!

خوینه‌ری به‌ریزی‌ش ئه‌گه‌ر ئه‌م کتیبه‌ی به‌ ووردی له سه‌ره‌تاوه خویندیبیته‌وه ، نادرستی و نه‌پیکانی ئه‌م فه‌توایه‌ی به‌ریز دکتور گه‌زنه‌یی بو ئاشکرا بووه ، و پی‌ویست به‌وه ناکات ئیمه لی‌رده‌دا بو‌ی دووباره بکه‌ینه‌وه ، و ئه‌رکی دووباره‌کردنه‌وه‌ی بجه‌ینه سه‌ر خو‌مان .

به‌لام ده‌مینیته‌وه چو‌ن ئه‌و ووته‌یه‌ی به‌ریزیان لی‌ک به‌دینه‌وه که تیایدا بنه‌وا و ری‌سای (ارتکاب أخف الضرین) ی تی‌دا به‌کاره‌یناوه ، و کردوویه‌تی به‌ به‌لگه که وه‌رگرتنی سلفه‌ی عمار بریتیه له (ارتکاب أخف الضرین) !!! ئه‌وه‌ش له‌و ووته‌یه‌دا که فه‌رموویه‌تی : ((ئه‌و که‌سانه‌ی له خانووی به‌کری ده‌ژین ، هه‌ندیکیان کری‌که‌یان پی نادریت له‌به‌ر زوری و ناچار ده‌بن دوو سی ئیش بکه‌ن و له‌به‌ر شه‌که‌تی و ماندوبوون ئیشه‌کانیان به‌ چاکی پی ناکری‌ت ، ئه‌وه گونا‌هکار ده‌بن ، جار‌جار له‌به‌ر ناچاری توشی حه‌رامخواردن ده‌بن ، به‌رده‌وامبوون له سه‌ر ئه‌و حاله له‌وانه‌یه توشی گونا‌هی گه‌وره‌تریان بکات ، له وه‌رگرتنی ئه‌و پیشینه‌یه ، که‌واته به‌ گو‌په‌ی ری‌سای (ارتکاب أخف الضرین) بو‌یان هه‌یه

^(٥٦) گو‌قاری پاو‌یژ ، پیشینه‌ی خانوبه‌ره ، دل‌ه‌راوکئ له ری‌با بوونی ! د . محمد گه‌زنه‌یی ، ژماره (٢٥) ی حوزه‌یرانی (٢٠٠٨) : (١٢) .

^(٥٧) گو‌قاری پاو‌یژ ، پیشینه‌ی خانوبه‌ره ، دل‌ه‌راوکئ له ری‌با بوونی ! د . محمد گه‌زنه‌یی ، ژماره (٢٥) ی حوزه‌یرانی (٢٠٠٨) : (١٣) .

وہریبگرن . ہندیکی تر لہ کریچیان بہ کرییہکی ہرزان لہ خانوہکان دانیشتون خاوهن خانوو دہیہوی دہرچن بہ لام ناپون ، ئہوہ وکو (غصب) داگیرکردن وایہ ، بہردہوام بوون لہ سہر ئہو داگیرکاریہ گوناہی پترہ لہ وەرگرتنی پیشینہ ، کہواتہ با وہریبگرن چونکہ گوناہی کہ مترہ))^(٥٨) !!! جا منیش بہ پشتیوانی خوی پەروردگار لہ ولامی بہریز دکتور گہزنہیدا . ئہوانہش بہہمان بیانوی بہریزیان رییان داوہ بہوی موسولمانان تووشی تاوانی سووخواردن بن . دلیم : ولام و تاوتویکردنی ئہم فہتوایہی بہریزیان لہ چہند خالیکدا دہبیٹ ، و بہم پییہی خوارہوش : یہکہم : زانراوہ . ہرہوہکو ئاشکرایہ لہ لای بہریزتان . کہ ئہم ریسا و بنہوایہ (ارتکاب أخف الضرین) فہرعیکہ لہ ریسا و بنہوایہکی گشتی کہ : (لا ضرر ولا ضرار) ہ ، یان : (الضرر یزال) ہ ، ئہمہ وکو تایبہت .

دوہوم : بیگومان دہبیٹ ئہوشمان لہ پیش چاودا بیٹ کہ ئہم ریسا و بنہوایہ واتہ : (ارتکاب أخف الضرین) ، بہگشتی پھیوہستہ بہ بنہوای : (الضرورات تبیح المحضورات) کہ لہ پیشدا بہ تیروتہسہلی تاوتویمان کردوہ ، ئہوش بہ پیی ئہم ریسا و بنہوایانہی خوارہوہ کہ پیشہوایانی ئوصولی شہر زانانی ئاینی ئیسلامی پیروز دایاناوہ :
 ١ / ((إذا اجتمع للمضطر محرمان كل منهما لا یباح بدون الضرورة ، وجب تقديم أخفهما مفسدة وأقلهما ضرراً ، لأنَّ الزيادة لا ضرورة إليها فلا تُباح))^(٥٩) .

واتہ : ئہگہر کہسیک دوو قہدہغہکراوی . کہ لہ زہرورہت نہبیٹ دروست نہبیٹ ئہنجام بدریٹ . ہاتہ ریگہ و ناچار بوو کہ یہکیکیان ئہنجام بدات ، پیویستہ لہ سہری ئہوہیان پیش بخت کہ زہر و خراپہی کہ مترہ ، چونکہ زیادہکیان زہرورہت نایگریتہوہ ، بوہ نابیٹ ئہنجامی بدہیت .
 ٢ / ((الأصل أن من ابتلي ببليتين — وهما متساويتان — يأخذ بأيهما شاء ، وإذا اختلفتا يختار أهونهما ، لأن مباشرة الحرام لا تجوز إلا لضرورة ، ولا ضرورة في حق الزيادة))^(٦٠) .

واتہ : بنہوا ئہوہیہ کہ ئہگہر موسولمان تووشی دوو دژواری و بہلا بوو ، و ہردووکیان وکو یہک بوون ، ئہوا ئہتوانی ہرکامہیان ویستی لی بیٹ ئہنجامی بدات ، بہلام ئہگہر جیاواز بوون ، ئہوا کہتر و ئاسانترہکیان ہلدہبژیریٹ ، چونکہ ئہنجامدانی قہدہغہکراو و حہرامہکان نابیٹ جگہ لہ کاتی زہرورہت نہبیٹ ، ہیچ زہرورہتیکیش نیہ دہرحق زیادہی گہورہ و زیاترہکیان .

خاوهن کتیبی (موسوعۃ القواعد الفقہیہ) کہ (الدكتور محمد صدقي البورثو) یہ دہفہرمویٹ : ((وتدل علی أنه إذا ابتلي إنسان ببليتين ، ولا بد من ارتكاب أحدهما ، فللضرورة جاز ذلك))^(٦١) .

^(٥٨) (گوٹاری پاوویژ ، پیشینہی خانوبہرہ ، دلہراوکی لہ ریبا بوونی ! د . محمد گہزنہیی ، ژمارہ (٢٥) ی حوزہیرانی (٢٠٠٨) : (١٣) .
^(٥٩) (قواعد ابن رجب القاعدة : ١١٢) .
^(٦٠) (الوجيز في إيضاح قواعد الفقه الكلية : ص ٢٣٤) .
^(٦١) (موسوعۃ القواعد الفقہیہ : ٢٣٠) .

واته : ئەم بنه‌وا و پرسیایه به‌لگه‌یه له سه‌ر ئەوه‌ی که ئەگەر مروؤف تووشی دوو دژواری و به‌لا بوو ، و هه‌ ده‌بیئت یه‌کیکیان ئەنجام بدات ، ئەوا بۆ زه‌روورته‌ بۆی هه‌یه یه‌کیکیان ئەنجام بدات .

زیاد له سه‌ر ئەمانه‌ش له پریگه‌ی تیروانین بۆ ئەو نمونه‌ی که زانایان له‌م باره‌یه‌وه هیناویانه‌ته‌وه له لیكدانه‌وه و شیکارکردنیان بۆ ئەم پرسیایه ، بۆ خوینەر ئاشکرا ده‌بیئت که ئەم بنه‌وا یه ته‌واوکاری بنه‌وای (الضرورات تبیح المحضورات) ۵ ، هه‌روه‌کو له نمونه‌کانی کتیبی (الأشباه والنظائر علی مذهب أبي حنيفة النعمان / لابن نجيم : ص ۱۱۱ — ص ۱۱۳) ۱۰ ، و جگه له‌ویش به‌ئاشکرا ئەوه‌مان بۆ ده‌رده‌که‌ویت .

بۆیه ده‌بیئت له پروانگه‌ی واتا و مه‌رج و لیكدانه‌وه‌ی زانایان بۆ پرسیا و بنه‌وای (الضرورات تبیح المحضورات) لیک بدریته‌وه ، جا ئەگەر وابیئت وه‌لامی بنه‌وای یه‌که‌م که (الضرورات تبیح المحضورات) ۵ ، وه باسکردنی ئەو مه‌رجانه‌ی که له باسی ئەودا هینرایه‌وه ، به هه‌مان شیوه ده‌بیئت لی‌ره‌شدا ره‌چاو بکرین بۆ تیگه‌یشتن له‌م بنه‌وا یه .

سێیه‌م : ده‌بیئت ئەوه‌ش بزانی که ئەم پرسیایه له حال و باریکی زه‌روردا باسی لیوه بکریت که هیچ پریگه‌چاره‌یه‌کی ترمان له به‌رده‌ستدا نه‌بیئت بۆ چاره‌سه‌ری کیشه‌که‌مان . که نه‌بوونی خانووه . هه‌روه‌کو له بنه‌وای (الضرورات تبیح المحضورات) یشتا باسمان لیوه کردووه ، که له راستیدا نه‌ک هه‌ر ته‌نها پریگه‌چاره‌یه‌ک بگه‌ر چه‌نده‌ها پریگه‌چاره‌هه‌ن بۆ ئەم کاره ، که ئاسناترینیان کریجیته‌یه ، و چه‌نده‌های تریش ، بۆیه هینانه‌وه‌ی ئەم پرسیا و بنه‌وا یه له باسی وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانووبه‌ره ، جیگه‌ی خۆی نیه ، و نه‌ده‌بوو به‌پریز دکتۆر گه‌زنه‌ی . خوای په‌روه‌ردگار له‌من و ئەویش ببووری . به به‌لگه بیهینایه‌ته‌وه .

ئوه‌ش که ئەم راستیه به‌سه‌لمینیئت بنه‌وا و پرسیای ئوصولی : ((إذا تقابل مکروهان أو محظوران أو ضرران ، ولم یکن الخرج عنهما وجب ارتکاب أحفهما))^(۶۲) ، واته : ئەگەر دوو مه‌کروه یان دوو قه‌ده‌غه‌کراو یان دوو زه‌ره‌ر به‌رامبه‌ر یه‌ک بوونه‌وه ، و هیچ پریگه‌چاره‌یه‌که تر نه‌بوو بۆ ئی ده‌رچوونیان ، ئەوا پیویسته که مته‌که‌یان ئەنجام بدریئت .

هه‌روه‌ک پیشه‌وا (الحافظ ابن حجر) فه‌رموویه‌تی : ((ارْتِکَابُ أَحْفَ الضَّرَرَيْنِ إِذَا لَمْ یَكُنْ مِنْ أَحَدِهِمَا بُدًّا))^(۶۳)

چواره‌م : ئەگەر پروانینه ئەو هه‌ره‌شانه‌ی که له قورئانی پیروژ و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ هاتوون سه‌باره‌ت به سوو (ریبا) خواردن ، له به‌راورد و به‌رامبه‌ر ئەو هه‌ره‌شانه‌ی که سه‌باره‌ت به‌و تاوانانه‌ی که به گه‌وره‌تر داده‌نرین له به‌رامبه‌ریدا (وه‌ک : به‌چاک رانه‌په‌راندنی ئیش و کاره‌کان له لایه‌ن ئەو که‌سانه‌ی که دوو سێ کار له یه‌ک کاتدا ده‌که‌ن له به‌ر ئەوه‌ی له کریدان ، ئەوه‌ش تووشی گوناھیان ده‌کات !!! یان : ئەوانه‌ی به هه‌مان هۆی پیشوو جارجار تووشی چه‌رامخواردن ده‌بن !!! یان : ئەوه‌ی که سێک له خانووی کریدا ده‌ژیئت و ئەگه‌ری ئەوه‌ی هه‌یه که خاوه‌ن خانووه‌که کریی له سه‌ر زیاد بکات ، و ئەویش له کاردانه‌وه‌ی به‌رامبه‌ر ئەو کاره خانووه‌که زه‌وت بکات ، یان کریکه‌ی بۆ زیاد ناکات ، و ئەو کاره‌ش (غصب) کردنی مولکی

(۶۲) (موسوعة القواعد الفقهية : ۲۲۹ — ۲۳۰) .

(۶۳) (فتح الباري لابن حجر : ج ۱۷ / ص ۳۱۰) .

غیره!!!^(۶۴) ، بۆمان دهرده‌که‌ویت ، وده‌بینین که به‌راوردکردنیکی نادرسته ، و پیچه‌وانه‌کردنه‌وی راستیه‌کانه ، گه‌وتی تیدا به‌بچوکت دانراوه ، چونکه زانایان فه‌رموویانه : ((إن الله ذکر وعید الربا وشدد فيه ، حتی إن شیخ الإسلام ابن تیمیة رحمه الله قال : إنه ورد فيه من الوعید ما لم یرد فی ذنب دون الشرك))^(۶۵) .
 واته : خوی پهره‌ردگار هه‌په‌شه‌ی سه‌بارت به‌سوو باسکردوه و توندی تیدا نوواندوه ، ته‌نانه‌ت شیخی پایه‌به‌رزی ئیسلام (ابن تیمیة) . به‌رحمه‌ت بی‌ت . فه‌رموویه‌تی : ئه‌ونده‌ی هه‌په‌شه سه‌بارت به‌سوو هاتوه ، سه‌بارت به‌هیچ تاوانیکی تر نه‌هاتوه که که‌تره له‌هاوه‌لپیردان .
 که‌واته ووتنی ئه‌وه‌ی که تاوانی ئه‌و کارانه . که دکتور گه‌زنه‌یی . باسی لیوه‌کردون . له‌پیشدا ئاماره‌مان پی‌کردن . له‌تاوانی وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره که‌متره ، ووته‌یه‌کی نادرسته ، و ده‌بوايه به‌پریزیان زیاتر وورده‌کاری تیدا بگردایه بوؤ ئاشکرا بوونی راستیه‌کان له‌لای به‌پریزیان .

بۆیه له‌کو‌تای ئه‌م به‌شه‌دا ده‌لیم : ئاشکراکردنی راستیه‌کان مه‌به‌ستی هه‌موو موسولمانیکه ، و هه‌له‌ش له‌کردار و گو‌فتاردا ، سیفه‌تی مرو‌قه ، جگه له‌وانه‌ی که خوی به‌توانا سیفه‌تی عیصمه‌تی پی‌که‌رم کردون ، گه‌رانه‌وه‌ش بو‌په‌وایی سیفه‌تی پیاوچاکان و خواناسانه ، وه‌داواکارم له‌خوی پهره‌ردگار حق وپه‌وایی پی‌که‌رم کردبیتم له‌وته‌دا ، ئه‌وه‌ش که راستی بی‌ت له‌م نووسراوه‌دا ته‌نها فه‌زل و به‌خششی خویه‌تی ، و ئه‌وه‌ش هه‌له‌و که‌م و کو‌ری بی‌ت ، له‌نه‌فسی تاوانباری خو‌م و شه‌یتانی دورکراوه له‌رحمه‌تی خوی میهره‌بان ، به‌رزی وبلندیش بو‌ئو زاته‌ی که هه‌له‌لایه‌قی ئه‌و نیه .
 وه‌پاشان دوا‌ی ئه‌م تاوتویکردن و خسته‌نه‌پرووانه‌دا با بزاین فه‌توای گه‌وره زانایانی ئه‌م سه‌رده‌مه چیه سه‌بارت به‌وه‌رگرتنی سلفه‌ی عه‌قار ئه‌گه‌ر سوو (ریبا) ی له‌سه‌ر بوو ؟

^(۶۴) ئه‌مه سی‌نمونه‌یه که به‌پریز دکتور گه‌زنه‌یی له‌نووسینه‌که‌یدا هی‌نا‌ه‌تیه‌وه ، و تاوانی ئه‌مانه‌ی پی‌گه‌وره‌تره له‌تاوانی سوو (ریبا) خواردن!!! به‌روانه : (گو‌قاری پاو‌یژ ، پیشینه‌ی خانوبه‌ره ، دل‌ه‌راوکی له‌ریبا بوونی ! د . محمد گه‌زنه‌یی ، ژماره (۲۵) ی حوزه‌یرانی (۲۰۰۸) : ۱۳) .

^(۶۵) ووته‌ی شیخ (محمد بن صالح العثیمین) ه . به‌رحمه‌ت بی‌ت . به‌روانه : (الاقتراض بالربا من المصرف من أجل شراء منزل ، الشیخ / محمد بن صالح العثیمین) .

پاشکوی فہ توای زانایان سہ بارہت بہ وەرگرتنی
پیشینہی خانوو (سلفہی عمقار) نہ گہر سوو (رپبا) ی له سہر بیئت

پیشہوا (الشافعی) . بہ رحمت بیئت . له ووتہیہکی بہنرخیدا سہبہات بہ مامہ لہ کردن بہ سوو (رپبا) فہرموویہتی : ((ولس یجل بالحاجة محرم إلا في الضرورات من خوف تلف النفس ، فأما غیر ذلك فلا أعلمه یجل حاجة ، والحاجة فيه و غیر الحاجة سواء)) (٦٦) .

واتہ : هیچ قہدہغہ کراویک بہ هوی پیویستیہوہ حہ لال نابیئت ، جگہ له کاتی زہرورہت نہ بیئت ، کہ بریتیہ له ترسی مردن و لہ ناوچوونی کہ سہکہ ، بہ لآم له جگہ لہ و ہدا ئہوہ من نایزانم کہ له کاتی پیویستیہا حہ لال بیئت ، پیویستی و جگہ له پیویستیہ و ہکو یہکن تیایدا .

جا پاش زانینی ئہم بوچوونہ ئاشکرا و راشکاوی پیشہوا (الشافعی) . بہ رحمت بیئت . با بزاین فہرموودہ ناسان و زانایانی ئہم سہردہمہ چیمان بو دەلیت ، و فہتوایان چیہ لہو بارہیہوہ ؟
یہکم : فہتوای زانا و فہرموودہ ناسی سہردہم شیخ (ناصرالدین الألبانی) . بہ رحمت بیئت .

پرسیار کرا له فہرموودہ ناسی سہردہم شیخ و زانای پایہ بہرزی (محمد ناصرالدین الألبانی) . بہ رحمت بیئت . لہم بارہیہوہ ، کہ ئہمہ دەقی پرسیارکہ و فہتواکە شیخہ . بہ رحمت بیئت . :
 ((السائل : أخ یسکن مع إخوته ، في شقة ، في ثلاثة غرف ، کل واحد منهم متزوج وله أبناء ، وأحد الإخوة سکیر ، فهل یجوز له في هذه الحالة أن یحصل علی سکن بطریقة صندوق ادخار وهو ربوي ؟

الشیخ : لا یجوز .

السائل : ما في ضرورة ولا شیء ؟

الشیخ : لا یجوز .

السائل : یجزیک خیر یا شیخ)) (٦٧) .

واتہ : پرسیارکار : برایہک نیشته جییہ له گہل براکانیدا له خانوویہ کدا ، کہ له سئ ژورر پییک ہاتووہ ، ہر یہک لہو سئ برایہ ژنیان ہیئاوہ و مندالیشیان ہییہ ، و برایہکیان زورجار سہرخوشہ ، ئایا دەبیئت ئہو برایہ . لہم بارہدا . ہہولئ بہدہست ہیئانی خانووبہرہیہک بدات له ریگہی سندوقی پاشہکەوتکردنہوہ کہ سندوقیکہ مامہ لہ کردن له گہ لیدا سوو (رپبا) ی له سہرہ ؟

شیخ ئەلبانی : نابیئت .

پرسیارکار : هیچ زہرورہت و شتیکی تیدا نیہ ؟

شیخ ئەلبانی : نابیئت .

پرسیارکار : شیخ ، خوا خیرت بنووسی .

(٦٦) (الأم : ج ٣ / ص ٢٨) .

(٦٧) (الباحث في فتاوى الألبانی الصوتیة / إصدار موقع الألبانی ، سلسلہ الہدی والنور / شریط رقم : ٢٢٤ ، سؤال رقم : ١٨) .

سهر خوړه و شته کانی ، بویه ده بینین پریان داوه به خویمان که حه رام و قه دهغه کراوه کانی خوی پهره دگار نه نجام بدن به بینر خترین بیانوو ، جا نه گهر نیمه شه دوو پرسیایه مان له پیش چاوی خویمان دانا ، هه رگیز خویمان نابینین که زهرووره تمان هه یه بو حه لاکردنی سوو (رببا) ، چونکه نه وانه . شه و خیزانه ی که ژماره یان زوره . که خه وتن و مانه وهی شهویان له ژوریکدایه ، ده توانن هه موو دوو کهس سی کهس به پی ی ژن و میردیک یان دووانیان . شه مه وه کو نمونه . له باوکیان جیا بینه وه له باوکیان له چادریک یان خیمه یه ک ، و باوکیشیان له مال که دا بمینیتته وه ، وه بهوشیوه یه ، به لام راسته وه و خو ده ستپی شخه ری بکن له به حه لادانانی سوو (رببا) بهم بیانوو ، شه و من ده لیم : شه بیانوو زور ناشیاو و ناقولاتره له خودی تاوانه که ... راسته ژیان دژوار و ناره حه ته ، به لام نیمه ده بیئت و ته ی خوی پهره دگار مان له پیش چاودا بیئت که فهرموویه تی : ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ﴾ .

دووهم : فه توای زانای پایه به رزی سهردهم شیخ (عبدالعزیز بن باز) . به رحمت بیئت . :

زانای پایه به رزی سهردهم شیخ (عبدالعزیز بن باز) . به رحمت بیئت . شه پرسیاره ی لیکرا ((إذا احتاج الرجل إلى شيء من المال لمؤنة البيت أو تسديد أجرة الدار أو نحو ذلك ولم يجد من يقرضه ولا من يستدين منه فهل يجوز له أن يستدين من البنك ؟)) ، واته نه گهر پیاو پیویستی به بریک پاره بوو بو خه رچی خانوو هکه ی یان بژاردنی کری خانوو هکه ی ، یان هاوشیوه ی شه وه ، و که سیشی ده ست ناکه ویئت که ده ست قهرزی بداتی ، یان قهرزی لیوه رگریت ، ئایا بو ی هه یه قهرز له به نق بکات ؟

به پریزیشیان بهم شیوه یه وه لامی دایه وه : ((إن كانت الاستدانة من البنك على طريقة شرعية كأن يأخذ منه قرضاً بمثلها من دون زيادة أو يشتري منه سلعة إلى أجل معلوم ولو بأكثر من ثمنها الحاضر فلا بأس . أما إذا اقترض منه على وجه الربا فهذا لا يجوز ، لأن الله سبحانه حرم الربا في كتابه العظيم وسنة رسوله الكريم عليه الصلاة والسلام وورد فيه من الوعيد ما لم يرد في أكل الميتة ونحوها قال الله سبحانه : ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَخْبِطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ﴾ [سورة البقرة : الآية ۲۷۵] ، قال أهل التفسير معنى ذلك أنه يقوم من قبره يوم القيامة كالجنون .

ثم قال الله سبحانه بعد ذلك : ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَاتَّقِهَا فَلَهُ مَا سَكَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ يَحَقُّ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ ﴾ [سورة البقرة : الآيات ۲۷۵ ، ۲۷۶] .

وصح عن رسول الله ﷺ أنه : " لعن أكل الربا وموكله و كاتبه وشاهديه ، وقال هم سواء " (٦٩) .

والآیات والأحادیث فی تحریم الربا والوعید علیه کثیرة مشهورة وليس عَدَمُ المحتاج من یقرضه أو یبیع علیه یجعله فی حکم المضطر الذی تبیح له المیئة أو الربا ، هذا قول لا وجه له من الشرع لأن فی إمكان المحتاج أن یعمل بیده حتی یحصل ما یسد حاجته أو یسافر إلى بلاد أخرى حتی یجد من یقرضه أو یبیع علیه بالذین إلى أجل .

والمضطر هو الذی یخشى علی نفسه الموت إذا لن یأکل من المیئة ونحوها بسبب شدة المجاعة وعدم قدرته علی ما یسد رفقہ بالكسب ولا بغيره ولیست حاجة هؤلاء الذین یعاملون البنوک بالربا فی حکم الضرورة التي تبیح المیئة ونحوها وكثیر من الناس سهل علیهم أمر الربا حتی صار یعامل فیهِ ویفتی الناس به بأدنی شبهة وما ذاك إلا لقلة العلم وضعف الإیمان وغلبة حب المال علی النفوس نسأل الله السلامة والعافیة مما یغضبه ... والله المستعان ((^{۷۰})).

واته : نهگەر قهرزکردنه که ی له بهنق به ریگه یه کی شهرعی بیئت ، وهک نه وهی که قهرزیکی لیوهرگریت و وهکو خوی بیداته وه به بی زیاده ، یان کالایه کی لی بگریت بو ماوویهک . نهگەر به به زیاتریش بیئت له نرخی کالاکه . لهو پوزهدا ، نه وه هیچی تییدا نیه .

به لام نهگەر به شیوهیه کی سوودارانہ قهرزیان لیبکات ، نهوا حرامه و ناییت ، چونکه خوی پهروردگار سوو (ریبا) ی حرام و قدهغه کردوو له کتیبه پیروزه کهیدا ، و سوننه تی پیغه مبه ره که ی صلی الله علیه و آله ، وه نه وهنده هره شهی له سهر هاتوو که زیاتره له وهی که سه بارهت به خواردنی مرداروه بوو و هاوشیوهی هاتوو ، هره وهکو خوی پهروردگار فرموویه تی : ﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَخْبِطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ﴾ [سورة البقرة : الآية ۲۷۵] ، زانایانی راقهی قورئان سه بارهت به واتای نه وه فرموویانه : سووخور له پوزی دوا ییدا وهکو شیئت له گوپره که ی زیندوو ده بیته وه .

پاشان خوی پهروردگار فرموویه تی : ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ يُحَقِّقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ﴾ [سورة البقرة : الآيات ۲۷۵ ، ۲۷۶] .

وه به (صحیح) یش له پیغه مبه ری خواوه صلی الله علیه و آله پیمان گه شتوو که فرموویه تی : " لعن أكل الربا وموكله و كاتبه وشاهديه ، وقال هم سواء " .

نایهت و فرموودهش سه بارهت به حرامیتی سوو (ریبا) هره شه له و بارهیه وه زور و ناشکران . وه نه بوونی که سیش بو قهرزییدانی نهو که سهی که پیویستی به قهرزه ، وای لیناکات که مامه لهی زهرووت بو خوی بکات که مرداروه بووی بو حه لاله یان سوو (ریبا) ، نه مه ووتهیه کی هیچ پروویه کی راستی تییدا نیه له شه ریعه تدا ، چونکه نهو که سهی که پیویستی هیه ده توانیت کاربکات به دهسته کانی خوی ، بو نه وهی نه وهی که پیویستی به دهستی به نییت ، یان سه فهر بکات بو ولاتیکی تر تا کو که سیکی دست ده که ویئت قهرزی بداتی یان شتیکی پی بفروشیت به قهرز بو ماوویهک .

زهرووت داریش نهو که سهیه که بترسیت به هه لاکه تدا بروات و بمریت ، نهگەر مرداروه بوو نه خوات ، وه نهو که سهی که نه توانیت به کاروکاسپی کردنی و جگه له وهش بزئیوی پوزانهی دهر بکات ، وه

پیوستی ئەوانه‌ی که له گه‌ل به‌نقی سووکاردا (الربوي) نه‌گه‌شتووته ئەوه‌ی که حوکمی زه‌رووره‌تیا‌ن بدریته سهر و مرداره‌وه‌بوو و جگه له‌ویان بۆ‌ه‌لال بکریت ، وه به‌داخه‌وه زۆریک له سوو‌خواردنیا‌ن له لا ئاسان بوو ، به شیوه‌یه‌که کاروکاسپی و هه‌لسوو که‌وتی پئی ده‌کات و فه‌تواشی تییدا ده‌دات به بچوکترین گومان !!! ئەوه‌ش جگه له که‌می زانست و ئیمان ، و زالبوونی خو‌شویستنی مال و سامان نه‌بیئت هیچی تر نیه ، که زالبووته سهر دل‌ه‌کان ، داواکاری‌ن له خوی په‌روه‌ردگار پارێزه‌رمان بیئت له‌و شتانه‌ی که تو‌په‌کاریه‌تی ... خوی په‌روه‌ردگاریش ته‌نها یارمه‌تی ده‌ره له‌و کاره‌دا .

سەرپه‌م : فه‌توای فه‌قیه‌و زانای ئو‌صولی شیخ (محمد صالح العثيمين) - به‌رحمه‌ت بیئت - :

ئهم زانا پایه‌به‌رزه که‌سیک پرسیا‌ری لی‌ده‌کات سه‌باره‌ت به وه‌رگرتنی قه‌رز . له گه‌ل بوونی سوو (ریبا) له سهری . بۆ‌مه‌به‌ستی کپینی خانوویه‌که بۆ‌خوی و مندالکانی ، ئەویش به‌پاشکاو‌ی یاسا‌غی (نه‌می) له‌م کاره‌ ده‌کات و به‌حه‌رام و قه‌ده‌غه‌کراوی شه‌رعی داده‌نیئت ، که ئەمه‌ ده‌قی پرسیا‌ره‌که و وه‌لامه‌که‌شه :

ده‌قی پرسیا‌ره‌که : ((هل يجوز للمسلم أن يقترض من البنك قرضا ربويا من أجل شراء منزل له ولأولاده ؟ مع العلم بأنه لا يوجد من المسلمين من يقرضني قرضا حسنا ، وأخشي من ضياع مالي في الإيجار ؟)) .

واته : ئایا موسولمان بۆ‌ی هه‌یه قه‌رزیک له به‌نق بکات سووی له‌سهر بیئت ، بۆ‌مه‌به‌ستی کپینی خانوویه‌که بۆ‌خوی و مندالکانی ؟ له گه‌ل زانینی ئەوه‌ی که هیچ موسلمانیک نیه که قه‌رزم باتی بی سوو بیئت . زیاده‌ی له سهر نه‌بیئت . وه له‌وه‌ش ده‌ترسم پاره‌که‌م له کرێ‌ی خانوودا نه‌می‌نیئت و به‌هوتیئت ؟ وه ئەمه‌ش ده‌قی وه‌لامی به‌پریزیا‌نه : ((لا یجوز له أن يأخذ دینا بالربا من أجل أن تشتري له بيتا یستغني به عن الإيجار ، لأن الله ذکر وعید الربا وشدد فيه ، حتی إن شیخ الإسلام ابن تیمیة رحمه الله قال : إنه ورد فيه من الوعيد ما لم یرد في ذنب دون الشرك)) (۷۱) .

(۷۱) (الاقتراض بالربا من المصرف من أجل شراء منزل ، الشيخ/ محمد بن صالح العثيمين) .

موسولمانی خواناس : نه‌که‌ی به‌وته‌ی ئەوانه فریو بخۆی که ئەم فه‌توایا‌یه‌ی زانای پایه‌به‌رز و ئو‌صولی شیخ (محمد بن صالح العثيمين) . به‌رحمه‌ت بیئت . ده‌گی‌رنه‌وه له سهر هه‌لالی وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره ، که تییدا هاتووه : ((شیخ موحه‌مه‌د صالح عوسه‌یمین ، که یه‌کیکه بووه له گه‌روه‌ر مامۆستا شاره‌زا و بلیمه‌ته‌کانی سعوودیه ، دوا‌ی ئەوه‌ی کابرایه‌که نامه‌یه‌کی بۆ‌ناردوووه و تیایدا پرسیا‌ری ئەوه‌ی لی‌ده‌کات که ئایا حوکمی شه‌رعی چۆنه له باره‌ی ئەو که‌سه‌وه ، که ده‌یه‌ویت خانوویه‌که بکات و ده‌ستی کورته به‌لام هه‌ندیک که‌س ، که پارهیان له بانکدا بووه و زیادی کردوووه دین ئەو زیاده‌یه‌ی ده‌ده‌نی تا خانوو‌ه‌که‌ی پئی ته‌واو بکات و لی‌شی وه‌رنا‌گرنه‌وه ؟ (له ۱۰ی موحه‌په‌می ۱۴۱۹ی کۆچیدا) له وه‌لامیدا فه‌رموویه‌تی : هیچ گونا‌هت ناگات ئە‌گه‌ر ئەو دیارییه وه‌ریگریت ، که پیک هاتوووه له مالیک که به (ریبا) په‌یدا‌کراوه و بۆ‌بۆ پی‌ده‌ویستی خۆتی خه‌رج بکه‌یت ، یان بیکه‌یته خیر بۆ‌هه‌ژاران ، یان قوتا‌بخانه‌یه‌کی پی‌یکه‌یته‌وه ، چونکه گونا‌هبار ئەو که‌سه‌یه ، که په‌یدا‌ی کردوووه ! ته‌نانه‌ت ئە‌گه‌ر ئەوان بۆ‌یه که ده‌یده‌ن وه‌ک تو‌به‌کردن ، دروسته ، به‌لام ئە‌گه‌ر به‌ نیازی ئە‌وه‌بن که خیریان بگات ، نه‌خیر ، ئیتر سه‌رچاوه‌که‌ی هه‌رکه‌س بیئت ئەوه‌ی به‌ خیر وه‌ریده‌گریت گونا‌هی ناگات)) (مجموع فتاوی ورسائل فضيلة الشيخ محمد بن صالح العثيمين ، ط : دار ابن الهيثم ، ج (۱۸) ص (۴۷۱)) ، چونکه ئە‌گه‌ر دیقه‌ت وتی‌رمانمان هه‌بیئت له فه‌تواکه‌دا ئە‌وا بۆ‌مان ده‌رده‌که‌ویت که فه‌تواکه له دۆلیکه و به‌لگه‌پی‌هینانه‌وه‌که‌شی له دۆلیکی تر (الفتوى في واد والاستدلال به في واد آخر) ، له به‌ر ئەوه‌ی

واته : بوی نیه و نابیت قهرزیک وهرگریت که سوو (ریبا) ی له سهر بیئت ، بؤ ئه وهی خانوویه کی پی بکریت ، و پرزگاری بیئت له کریی خانوو ، چونکه خوی پهروهردگار هه پره شهی سه بارهت به سوو باسکردوو و توندی تیدا نوواندوو ، ته نانهت شیخی پایه به رزی ئیسلام (ابن تیمیه) . به ره حمهت بیئت . فره موویه تی : ئه وهندهی هه پره شه سه بارهت به سوو هاتوو ، سه بارهت به هیچ تاوانیکی تر نه هاتوو که که تره له هاوه لپریاردان .

چوارهم : فه توای زانای شه رعزان شیخ (د — صالح الفوزان) :

به هه مان شیوهی زانایانی پیش خوی شیخ زانا دکتور (صالح الفوزان) ئهم پرسیارهی لیده کریت ((أخذت قرضاً من البنك لأبني به مسكناً لي ؛ فهل يعد هذا القرض رباً ؟)) ، واته : قهرزیکم وهرگرتوو له به نقه وه ، بؤ ئه وهی خانوویه که بؤ خوم دروست بکه م ، ئایا ئهم قهرزکردنه به سوو (ریبا) ده ژمیردریت ؟ ئه ویش به م شیوهیه وه لام ده داته وه : ((القرض بالفائدة ربا يجمع أهل العلم ، سواء من البنك أو من غيره ، وبناء المسكن لا يسوغ التعامل بالربا ؛ لأن الله حرم الربا مطلقاً ، وشدد الوعيد فيه ؛ فعليك أن تتوب إلى الله مما صنعت ، وكان الواجب عليك أن تسأل أهل العلم قبل أن تقدم على هذه المعاملة ، وإمكانك أن تشتغل وتكتسب ما أباح الله ، ثم إذا تحصلت على كسب مباح ؛ بنيت لك مسكناً منه)) (۷۲) .

واته : قهرزکردن له گه ل بوونی سوو و زیادهیه که له کانی بژاردن و دانه وهی ، سووه به کوپای زانایان ، هیچ جیاوازی نیه و یه کسانه قهرزکردنه که له به نق بیئت یان له جگه له و ، وه بنیاتکردن ، و دروستکردنی خانوو ، ریگه به وه نادات که کار به سوو بکریت ، چونکه خوی پهروهردگار سووی به په هایه حهرام و قه دهغه کردوو ، و هه پره شهی توندی له سهر داناوه ، بویه پیویسته له سهرت تووبه بکهیت و بگه ریته وه بؤ لای خوی پهروهردگار ، له و کرده وهی که کردووته ، وه پیویست بوو له سه ریشت که پرسیار له زانایان بکهی پیش ئه وهی ههستی به م کاره ، وه دهشتوانیت کاروکاسپی له و شتانه بکهی که خوی پهروهردگار بؤی حه لال کردوین ، پاشان که پاشه که وتت له کاروکاسپی حه لالدا کرد ، ده توانیت خانوویه کی لی بکریت .

پینجه م : فه توای دهستهی هه میشه یی بؤ توژیژینه وه و فه توای عه ره بستانی سعودیه (اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والإفتاء) :

پرسیار کرا دهستهی هه میشه یی بؤ توژیژینه وه و فه توای عه ره بستانی سعودیه (اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والإفتاء) سه بارهت به ((حکم الإسلام في أخذ قرض من البنك بالربا لبناء بيت متواضع ؟)) .

ئهم فه توایه باس له که سیک ده کات سوو (ریبا) ی به دهست هیناوه و ئه یه ویئت لیی پرزگار بیئت ، ئاشکراشه ئه و پارانهی که به و ریگه یه به دهست هاتوون به فیرو نادرین و له ناونا برین ، به لکو له مه صله حه ی هه ژاران و دهستگورتان ، و بواره گشتیه کاندای به کار ده بریت ... جا نازانم چ په یوه ندیبه که له نیوان ئهم فه توایه و پیشینه ی خانووبه ردا هه یه ؟!!! له کاتی که فه توای ئهم زانا پایه به رزه زور به راشکاوی باس له حه رامیتهی ئه و کاره ده کات ، هه ره کو له فه تواکاندا باسی لیوه کرا .

(۷۳) (المنتقى من فتاوى الشيخ الفوزان) .

واته : حوکمی نیسلام چیه سه بارهت به وهرگرتنی قهرزیک که سووی له سهر بیئت له به نقه وه ، به مه بهستی دروستکردنی خانوویه کی ها که زایی و موته وازع ؟

ئهو دهسته بهریزهش له وه لامدا فهرموویان : ((یحرم أخذ قرض من البنوك وغيرها بریا ، سواء كان أخذ القرض للبناء أو للاستهلاك في طعام أو كسوة أو مصاريف علاج ، أم كان أخذه للتجارة به وکسب بمائه ، أم غير ذلك ، لعموم آیات النهي عن الربا ، وعموم الأحاديث الدالة على تحريمه ، كما إنه لا يجوز إيداع مال في البنوك ونحوها بالربا . وباللّٰه التوفيق وصلی اللّٰه علی نبینا محمد وآله وصحبه وسلم)) (۷۳) .

واته : حهرامه قهرز وهریگریت له به نق بیئت یان جگه له وه نه گهر سووی له سهر بیئت ، هیچ جیا وازیش نیه له وهی که قهرزه که بو دروستکردنی خانوویه بیئت ، یان بو به کاربردنی بیئت له خواردن یان پو شاک یان خهرجی بو چاره سهرکردنی نه خوشی یان بو مه بهستی بازرگانی و کاسپی کردن ، یان جگه له وان هس ، ئه وهش له بهر گشتی ئه و ئایه تانهی که یاساغی (نهی) له سوو (ریبا) ده کن ، وه ههروه ها له بهر گشتی ئه و فهرموودانهی که به لگن له سهر حهرامیتی ، ههروه کو نابیئت پاره و پوول له به نق و هاوشیوه کانی دابنریت له گه ل بوونی سوو له سهری ... ته نها خوی پهروردگاریش مروؤ سهرده خات ، و سه لات و سه لامیش له سهر پیغه مبه رمان بیئت (محمد) و له ئه هل و هاوه لانی (۷۴) .

**چهند فه تویه کی په یوه ست به
باسی زهرورته و وهرگرتنی سوو (ریبا)**

یه که م : که سیک که ناتوانی ماره یی ژنه یان نه که ی به ده ست بیئی :

پرسیار کرا دهسته ی هه میشه یی بو توژی نه وه و فه توی عه ره بستانی سعودیه (اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والإفتاء) سه بارهت به که سیک : ((عقد النکاح ولم یستطع توفير المهر ، هل له أن یقترض من البنك الربوي ؟)) ، واته : ژنی ماره کردوه و نه یه توانیوه ماره ییه که ی ئاماده بکات ، ئایا بو ی هیه له به نقی کی ریبا کار قهرز بکات ؟

ئه وانیش له وه لامدا فهرموویان : ((لا يجوز لك هذا القرض ، وليس ما ذكرت من حاجتك إلى المهر مبررا لأخذك قرضا بنسبة ربوية من البنك أو غيره ، وعلیک تقوی اللّٰه ، فإنه من یتق اللّٰه یجعل له مخرجا ، ویرزقه من حیث لا یحتسب ، ومن یتوکل علی اللّٰه فهو حسبه إن اللّٰه بالغ أمره قد جعل اللّٰه لكل شیء قدرا . نسأل اللّٰه أن یسر أمرک ، ویفرج کربک ، ویغنیک عن الحرام بالحلال ... واللّٰه أعلم)) (۷۵) .

واته : بو ت نیه ئه م قهرزه بکه ی ، ئه وهش که باست کردوه له پیویستیت بو به ده ست هیانی ماره یی هیچ بیانوویه که بو وهرگرتنی قهرزیک به زیاده ی بریکی دیاریکرای سوو (ریبا) له به نق بیئت یان جگه له و ، وه پیویسته له خوا بترسی ، چونکه هه رکه سیک له خوا بترسیت ریگه چاره ی بو

(۷۳) فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والإفتاء ۱۳ / ۲۶۹ (۳۸۵ / ۱۳) .

(۷۴) (دکتور !!!) خاوه ن ره شنووسی (نایین له مپه ریگ له به رده م خو شبه ختییدا !!!) ده لیئت : ((به بروی من هه ر که س

شاره زاییه کی ته وای له ئوسولی فیه قدا نه بیئت ناتوانیئت فتوا له سهر حهرامی و حه لالی کوشتنی میرووله یه کیش بدات !)) !!!

(۷۵) فتاوی اللجنة الدائمة : ۱۳ : ۳۸۷ .

دهدوژیتتهوه ، و پوزی دهدات له ریگهیهکهوه که هستی پی نهکات ، وه ئهوهش که متمانه و پشت به خوا ببهستی ئهوا ئهوی بهسه ، و خوی پهرودگار کاری خوی جی بهجی دهکات ، هه موو شتیکیش لای خوی پهرودگار دیاریکراوه ، دواکارین له پهرودگار کارناسنیت بو بکات ، نارهحهتیت له سهر لبات ، و دهلهمهدت بکات به حهلالی خوی و پیویستیت نه بیئت به حهرام ، و قهدهغهکراوهکانی ... خوی پهرودگاریش زاناره .

دووهم : قهرزگردن بو ته و اوگردنی خویندنی زانکو ، یان کرینی ئوتوموبیل ، یان خانووبه ره :

ئههم پرسیارهش ههر ئاراسته ی دهسته ی ههمیشه یی بو توژیینهوه و فهتوای عهره بستانی سعودیه (اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والافتاء) کرا که تییدا هاتووه : ((ما حکم أخذ قرض ربوي من البنك للحاجة الماسة مثل مواصلة الدراسة الجامعية أو شراء سيارة لصاحب عائلة ، أو منزل للعائلة ، مع العلم بأن المقترض لم يجد من يقرضه بدون فائدة ؟)) ، واته : حوکمی وهرگرنتی قهرزیکی سوودار (قرض ربوي) چیه له بهنقهوه ، له بهر پیویستی زور بو ی ، وهک ته و اوگردنی خویندنی زانکو ، یان کرینی ئوتوموبیلیک بو خاوهن خیزانهکه ، یان خانووبه ره یهک بو خیزانهکه به گشتی ، له گهل زانینی ئهوه ی که ئه و کهسه ی که قهرزهکه دهکات کهسه ی دهست نه که وتوو به بی سوو قهرزی بداتی ؟

وهلامه کهشی ئه مه یه ((الحمد لله : أولاً : یحرم الربا حیث وجد وبأي صورة كانت علی صاحب رأس المال ومن اقترض منه بفائدة ، سواء كان المقترض فقيراً أو غنياً ، وعلی کل منهما وزر ، بل کل منهما ملعون ، ومن أعانهما علی ذلك من کاتب وشاهد ، ملعون أيضاً لعموم الآيات والأحاديث الثابتة الدالة علی تحریمه

شوکر وستایش بو خوی پهرودگار :

یه کهم : ده بیئت بزانیئت که سوو (رپبا) له ههر کوویه کهدا بیئت حهرامه و قهدهغهکراوه ، به ههر شیویه که بیئت ، حهرامه له سهر خاوهن سه رمایه که ، و ئه و کهسه ش که پاره که ی لیقه رزکردوو به سووه وه ، کهسه ی قهرز که ره ژار بیئت یان دهوله مهند ، تاوانیش له سهر ههر دوو لا ده بیئت ، به لکو ههر دوو لا بهر له عنهت (نهفرین) ده که ون ، ههروه ها ئه وهش که یارمه تی دهریان بوو بیئت له و کاره دا ، نووسه ری گریبه نده که یان بیئت ، یان شاهیده کانی ههر بهر له عنهت ده که ون ، ئه وهش له بهر گشتیتی ئایه ته کان و ئه و فهرموودانه ی که له پیغه مبهروه صلى الله عليه وسلم جیگر و سه لمیندراون له سهر حهرامیئت سوو (رپبا) .

ثانیاً : لیس للمسلم سواء كان غنياً أو فقيراً أن يقترض من البنك أو غيره بفائدة (۵%) أو (۱۵%) أو أكثر أو أقل لأن ذلك من الربا وهو من كبائر الذنوب ، وقد أغناه الله عن ذلك بما شرعه من طرق الكسب الحلال من العمل عند أرباب الأعمال أجيراً أو الانتظام في عمل حكومي مباح أو الاتجار في مال غيره مضاربة بجزء مشاع معلوم من الربح)) (۷۶)

دووهم : بو هیچ موسلمانیک نیه دهوله مهند بیئت یان هه ژار قهرز له بهنق وهرگریئت ، به زیاده ی قازانج ، جا ئه و قازانجه (۵%) بیئت یان (۱۵%) یان زیاتر یان که متر ، چونکه ئه و کاره سووه (رپبا) یه ، و یه کیکه له

تاوانه گه وره کان ، ناشکراشه که خوی پوره دگار ده و لمه ندی کردوین و وای لینه کردوین که پیوستمان به و کاره هه بیئت نه وهش به وهی که بوی شه رعاندوین له ریگه کانی که سابه تی حه لال له لای نه و که سانه ی که خاوه ن کار و پیشه ن وه کو کریگرده یه ک ، یان به کارکردن له کاریکی حکومی که حه لاله ، یان له بازرگانیدا ، یان به پاره ی که سانیکی تر که پیئی ده و تریئت (المضاربة) به ریگه و تن له سه ر دابه شکر دنیکی دیاریکراو له نیوان به کار بهر و خاوه نی پاره ی به کار براودا .

بۆ ناوی قه دهغه کراوه کان به ناوی تره وه بناسینین به خه تک سوو هه ر سووه با خه تک هه رچ ناویکی لیبنات ؟!

گوپینی ناوه کان هه یج له راستی قه دهغه کراوه کان ناگوپیت !! هه ر وه کو پیشه وا (ابن القیم) . به ره حمه ت بیئت . فه رموویه تی : ((إن استحلال الربا باسم البيع ظاهر ، كالحیل الربویة الی صورتها صورة البیع و حقیقتها حقیقة الربا ، و معلوم أن الربا إنما حرم لحقیقته و مفسدته لا لصورته و اسمه ، فهب إن المرابي لم یسمه ربا و سماه بیعا !! فذلك لا یخرج حقیقته و ماهیته عن نفسها ... و معلوم أن التحريم تابع للحقیقة و المفسدة لا للاسم و الصورة)) (٧٧) .

واته : حه لاکردنی سوو (رپبا) به ناوی فروشتن ناشکرایه ، وهك نه و حیلانه ی که له شیوه دا شیوه ی فروشتنه به لام له راستیدا حه قیقه تی سوو (رپبا) یه ، وه ناشکراشه که سوو له بهر حه قیقه ت و خراپه ی حه رام کراوه نه ک له بهر شیوه و ناوی ، با وادابنیین که سوو (رپبا) خور ناوی نه نیئت سوو (رپبا) و ناوی لیئا فروشتن !!! نه وه هه یج له راستی و ماهیه ته که ی ناگوپیت له سه ری ... وه زانراویشه که قه دهغه کردن ده گه ریته وه بۆ حه قیقه ت و خراپه ی حه رام کراوه نه ک له بهر شیوه و ناوی .

به لکو تاوانه که ی نه و کاته گه وره ت ده بیئت که نیمه حیله به کار بیین بۆ حه لاکردنی قه دهغه کراوه کان ، هه ر وه ک (العلامة ابن عثیمین) . به ره حمه ت بیئت . فه رموویه تی : ((وكذلك المرابي و من یأكل الربا سواء بصراحة أو بتحايل ، و الحیلة فی ذلك أفبح من الصراحة لأنها تتضمن مفسدتين : المحرم و المخادعة و الخیانة لله سبحانه ، و هذا لا یخادع إلا نفسه ، فالله یعلم خائنة الأعین و ما تخفی الصدور)) .

واته : وه نه و که سه ش که له سوو (رپبا) کار ده کات و نه وهش که سوو ده خوات ، وه کو یه کن به ناشکرا و راشکاوی بیخوات یان به حیله ، حیله ش له و کاره دا زور ناشرین و قیزه ون تره له ناشکرا و راشکاوی ، چونکه دوو خراپه ده گریته خو : حه رامی و خه له تاندن و خیانه ت کردن له خوی پوره دگار ، نه م جو ره که سانه ش جگه له خو یان که سی تر ناخه له تیین ، چونکه خوی پوره دگار به ناگایه به خیانتکاری چاو و نه وهش له سینگدا شاردر او ته وه .

بویه ده بینیت له پوزنگاری نه مپودا حه رام حه لال ده که یین ، و به پیچه وانه شه وه ، به بیانوی گوپینی ناوه کان که هه یج کاریگه ریان نیه له گوپینی راستی و حه قیقه تی قه دهغه کراوه کان ، نه وه تا : ناوی مه یمان گوپیوه به مه شروباتی روحی !!! درؤ و خه له تانیشمان کردووه ته دۆبلؤماسیه ت !!! و ره شه وش

گۆپراوه به دیاری و ئیکرامیه !!! دوو پروویش به موجه له کردن !!! و داوینپیسیش به په یوه ندی خوشه ویستی و خیانه تی زهوجی !!! و سه ماکردن و پروتی و به ره لایش به هونه ر و تازه گهری تی !!! پروتیشمان ناوانوه به مه دهنیه ت !!! و دست گرتن به ئایینیش به ره جیه ت !!! سوو (ریبا) ش به قازانج و رسومات ، و ئوجره ی که شف !!! وه سه ده های تریش که چی له راستیدا : ﴿ إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى ﴾ [سورة النجم : ۲۳] .

ئه ی تو بلیت ئیمه ئه و ئایه تانه مان نه بیستوو له سهر (أصحاب السبت) که چۆن حیه و فیلیان به رامبه ر به خوی په ره وردگار ئه نجامدا و ئاکامیشیان چۆن بوو ؟!! پیشه وا (ابن تیمیة) - به ره حمه ت بیئت - سه باره ت به و ئایه ته و کاری گاواران فه رموویه تی : ((وقال بعض الأئمة : في هذه الآية مزجرة عظيمة للمتعاطين الحيل على المناهي الشرعية من يتلبس بعلم الفقه وليس بفقیه إذ الفقیه من یحشی الله تعالی فی الربویات ... إلى غير ذلك من عظام ومصائب لو اعتمد بعضها مخلوق في حق مخلوق لكان في نهاية القبح ، فكيف في حق من يعلم السر وأخفى)) (٧٨) .

واته : هه ندیک له پیشه وایان سه باره ت به م ئایه تانه فه رموویانه : ئه م ئایه تانه رچه له کینه ریکی زور گه وره یه بو ئه و که سانه ی که فیل و حیه ده گرنه به ر بو ئه نجام دانی نه ی لیkraوه کان ، له وانه ی که خویان به شه ر عزان ده زانن و واش نین ، چونکه فه قیه و شه ر عزان ئه و که سه یه که له خوا بترسیت له سووداره کان ... و جگه له وانیش له تاوان و موسیبه ته گه روه کان ، که ئه گه ر که سیکی هه ندیک له وانه به رامبه ر به که سیکی تر ئه نجام بدات له ئه و په ری ناشرینی و قیزه ونیدا بوو ، چجای ئه وانه له حه قی زاتیکیا بکریت که به ئاگایه له ئاشکرا و په نه انیه کان !!؟

جا من لیرده ا به و که سانه ی که ناوی ریبا ده گۆرن و ناوی تری لیده نیت ده لیم : ئایا ئه و ریسیاه تان نه بیستوو که زانایانی ئوصول دایان ناوه ، و تییدا هاتوو : ((كل قرض جر نفعاً مشروطاً فهو ربا)) .
واته : هه موو قه رزیک که سوودیکی به مه رج گیراو رابکیشیت ئه وه ئه و سووده به سوو (ریبا) ده ژمیردریت .

ئاشکراشه ئیستا زۆرینه ی جوړه کانی قه رز سوو (ریبا) ی له سهر دانراوه ، گارگوزاریه به نقیه کان بیئت ، یان سلفه ی زهواج ، و یان پیشینه ی خانووبه ره (سلفه ی عقار) ... هتد ، بویه ده بینیت هه ولده دریت به هه ر شیوه یه ک بیئت حیه یه کی بو بدوژریته وه !!! به هه ر ناویک بیئت !!! که له راستیدا هیچ له حه قیه تی شته کان ناگۆریت ، بو ئه وه ی له کو تایی و ئه نجامدا بگات به و زیاده یه ی که مه به سته ، و زانراوه ، پیشه وا (القرطي) به ره حمه ت بیئت فه رموویه تی : ((أكثر البيوع الممنوعة إنما تجر منعها لمعنى الزيادة ، إما في عين المال ، وإما في منفعة لأحدهما من تأخير ونحوه)) (٧٩) .

واته : زۆرینه ی ئه و کرین و فروشتنه ی که قه ده غه کراون ده بینیت له به ر زیاده یه ک تییدا قه ده غه کراوه ، یان له خودی پاره که دایه ، یان له سوودی که ده گه رپیته وه بو یه کیکیان ، ئه وه ش له به ر دواخستن بیئت یان شتیکی هاوشیوه ی ئه وه .

(٧٨) (الفتاوی الکبری : ج ٦ / ص ٢٤) .

(٧٩) (تفسیر القرطي : ٣ / ٣٤٨) .

بویه موسولمانان له وه ئاگادار ده که مه وه که بخه له تین به وهی نیستا بوته مؤدهی سهردهم ، و دابی پوژانهی قه له م به دهستان ، و وتار بیژان ، که ناوی قه دهغه کراوه کان ده گوپن ، و ناویکی هاوچهرخ و مؤدهی پیوه دهنین ، وهک : سوود و قازانچ له جیاتی سوو و (رپبا) !!! وه مه شروباتی پرووحی له جیاتی مهی و ئارهق !!! وه پیشکوتن له جیاتی بهر لایی !!! ئه وهش یه کیکه له نیشانه کانی نزیک بوونه وهی پوژی دواپی ، ههروهکو (أبو امامة الباهلی) رضی الله عنه له پیغه مبهری خواوه عَلَيْهِ السَّلَام بومان ده گپریته وه که فهرموویه تی : " لا تذهب الليالي والأيام حتى تشرب فيها طائفة من أمي الخمر يسمونها بغير اسمها " ^(٨٠) ، واته : شهو و پوژ کۆتاییان نایهت تاکو کۆمه لیک له ئوممه ته که م تیایدا مهی نه خونوه و له گه ل ناوانیان به ناویکی تر جگه له ناوه که ی خویمان .

که له راستیدا نه و ناوانانه هیچ له حه قیقته تی شته قه دهغه کراوه کان ناگوپیت ، ههروهکو نیستا هه ولده دریت رپبا به ناویلیکی تروه حه لال بکرین ، جاریک ناوی لیده نه ن : سوود و قازانچ ، وه جاریکی تر : بهنکی نیسلامی !!! ئه مجاره یان : حه قدهست و ئوجره و سهرفیاتی کارمه ندان !!! یان رسوماتی گریبه ند ، و ... هتد .

له بهر نه وهی ئاشکرایه ئه م جوړه کارانه حیلن بو حه لال کردنی سوو (رپبا) ، چونکه حکومهت . یان لایه نی قهرز دهر . ئه گهر نه و زیاده یه ی دست نه که ویت . بیئ نه وهی کیشه ی ناوه که بیئت . به هیچ شیوه یه که نه و قهرزه (پیشینه ی خانووبه رکه . سلفه ی عه قاره که) نادات ، وه دانه که شی ته نها له بهر زیاده که یه به رامبه ر نه و دواخستنه ی که له قهرز دانه وه که دا ده بیئت ، ئه مهش ئاشکرا حیله یه بو حه لال کردنی نه وهی که خوای پهروه ردگار حه رامی کردوه ، با ناوه که ی هه رچیبه ک بیئت ، چونکه مه بهسته که ی مه بهستیکی حه رام و قه دهغه یه .

له کۆتاییدا ده لیم : موسلمانان ده بیئت له وه به ئاگا بن که وه کو گاوره کان نه بن به بچوکتین گومان و حیله حه رام و قه دهغه کراوه کانی خوای پهروه ردگار حه لال بکه ن خوای پهروه ردگار په نامان بدات ، پیغه مبهری خوا له و باره یه وه وهک ئاموژکاریه که سه بارهت به گاوه رکان فهرموویه تی : " لا ترتكبوا ما ارتكبت اليهود ، فتستحلوا محارم الله بأذن الحیل " ^(٨١) . واته : نه که ن نه وهی که گاوره کان نه انجامیاند و ئیوهش نه انجامی بدن ، به وهش قه دهغه کرا و حه رامه کانی خوا به بچووکتری حیله و فروفیل حه لال بکه ن .

^(٨٠) (صححه الألبانی فی صحیح سنن ابن ماجه ، برقم : ٣٣٤٨) .

^(٨١) (قال العلامة الألبانی فی (السلسلة الضعيفة : ٤١٦) : رواه ابن بطه فی (جزء الخلع و إبطال الحیل) و إسناده جيد كما قال الحافظ ابن كثير فی تفسیره ، و حسنه فی صفة الفتوى والمفتي والمستفتي : ص ٢٨) .

به دیل چیه بوئه م کاره ؟

رهنگه نه گهر توپژهر و لیکۆلهر به دواى به دیلی ئهم کاره نادروسته دا بگهریئت ، ئهوا بیگومان زورن ، چونکه هیچ گرفت و کیئشه یه که نیه ئیلا له ئیسلامدا ریگه چاره ی بو دانراوه ، بوئه لییره دا دوو ریگه چاره ده خهینه به ردهستی خوینهر به لکو به هو یانه وه بتوانن چاره سه ری ئهم گرفه ی پی بکن :

ریگه چاره ی یه که م : ئه وه یه که پاره پییدانه که به شیوه ی (بیع التقسیت) بیئت ، و خانووه که به پاره بخه ملیندر بیئت ، ئه وه ش به و شیوه یه ده بیئت که به نق یان هه ر لایه نیکی تر هه ستیئت به کرینی خانووبه ره که و دانی نرخه که ی به خاوه نه که ی ، پاشان ئه و خانووه بفروشیته وه به و که سه ی که پیوستییتی به خانووه که هه یه ، ئه وه ش به قهرز و به فروشتنی (التقسیت) که کریار تییدا بتوانیئت له ماوه یه کی دیاریکراودا به زیاتر بیداته وه ، واته به نرخیک زیاد له سه ر نرخه که ی خو ی ، له گه ل گفتدانی کریار به گه رانه وه ی خانووبه ره که و دانانی به بارمته له نه گه ری نه توانینی بزاردنی قهرزه که بو فروشیاره که ... ئهم شیوه یه ش پی ی ده وتریئت (بیع المراجحة) (٨٢) .

ریگه چاره ی دووم : ئه وه یه که گریبه نده که یان له سه ر شیوه ی گریبه نده ی دروستکردن (عقد الاستصناع) که له شه ریعه تا باسکراوه (٨٣) ، ئه وه ش به وه ی که که سیک هه لده ستیئت له سه ر داواکاری که سیک له که سیکی تر داواى دروستکردنی خانووبه ره یه کی یان دروستکردنی هه رشتیکی تر له به رامبه ر نرخیکی دیاریکراو بی ئه وه ی مه رجی ئه وه ی تییدا بیئت که ده بیئت پیشوه خت پاره که ی بدریئت ، به لکو ده توانریئت دوا بخریئت به به ش به ش بدریته وه ، به و شیوه یه یی که له سه ری ریگ ده که ون .

وه له هه ردوو شیوه که شدا ئه وه به مه رج ده گرییئت که لایه نی بفروشی عه قاره که بوو بیئت به مالک و خاوه نی عه قاره که ، هیچ جیا وازیش نیه لایه نه که به نق بیئت یان هه ر کومپانیا یه کی تر بیئت ، پاشان ئهم لایه نه . دواى ئه وه ی که ده بیئت به مالکی عه قاره که . هه لده ستی به فروشتنی بو ئه و که سه ی که ده یه ویئت ، ئه وه ش به شیوه ی فروشتنی به ش به ش (بیع التقسیت) به زیاتر له نرخ ی کرینی ، له گه ل به بارمته

(٨٢) هذه الصورة تسمى ببيع المراجحة للأمر بالشراء ، وتقوم على أساس أن الراغب في شراء سلعة أو عقار ما يبدي رغبته للممول الذي هو البنك أو شخص ثالث — سواء كان فرداً أو شركة أو غير ذلك — في أن يشتري شيئاً معيناً أو محددًا بأوصاف يذکرها ، ثم يقوم الممول بشراؤه من المالك الأصلي ، وبعد حيازته يقوم ببيعه بعقد مستقل على الأمر بالشراء ، وهو العميل بضمن مؤجل يناسب قدرته المالية ، وحيث إن الثمن دين في ذمة المشتري مؤجل إلى أقساط محددة فإن البائع يقوم برهن هذا العقار وفاء بهذا الدين ، وهذه الصورة جائزة بالشكل المذكور ، وقد صدر قرار من مجمع الفقه الإسلامي يبين جواز هذه الصورة .

(٨٣) حيث يتقدم المشتري بطلب لشراء العقار بعد تحديد أوصافه ضمن ما يعرف بعقد الاستصناع ، ويمكن للبنك في هذه الحالة أن يطلب من إحدى شركات العقارات أن تبني له العقار بنفس الشروط فيما يعرف بالاستصناع الموازي .

عقد الاستصناع : وهو من العقود الجائزة شرعاً عند جمهور الفقهاء ، وصفته في مثال التمويل العقاري أن يتفق المالك للأرض مع شركة مقاولات على أن تقوم ببناء الأرض وفق مخطط معين ، وتكون المواد على الشركة وهو يقوم بعد ذلك بسداد القيمة على أقساط يتفق عليها مع الشركة .

دانانی عه‌قاره‌که و گفتدانی کپیار به گه‌راندنه‌وهی له کاتی ئەگه‌ری نه‌توانینی بژاردن و دانه‌وهی قه‌زه‌که .

ئهم دوو ریگه‌یه دوو ریگه‌ی شه‌رعین و به به‌دیلیلش داده‌نرین بۆ ئەو شیوازه سووداره‌ی که ئیستا گالله ده‌کریت بۆ پ‌رکردنه‌وه‌ی پیویستی هاو‌لاتیان له لایهن حکومه‌ت و کومپانیاکانه‌وه .

کۆتایی

و چه‌ند نامۆزگاری و بیرخستنه‌وه‌یه‌ک

ئەگه‌ر ئەمه‌مان له لادا جیگ‌یر بوو ئەوا بۆمان ده‌رده‌که‌ویت ، که هه‌ندی‌ک له به‌رپ‌زان مامۆستایان و پیشه‌وایانی ئاینی ، ئاسانکاریان زۆریان کردووه له‌وه‌ی له فه‌توادانیان به دروستی وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره . سه‌ره‌پای بوونی سوو (ریبا) له سه‌ری . به کۆمه‌له به‌لگه‌یه‌کی بی‌توانا ، بی‌توانا‌تر له مالی عه‌نکه‌بووت ، به متمانه‌کردنیان له سه‌ر بنه‌وا‌ی (الضرورات تبیح المحظورات) ، که ئەمه‌ش ده‌رگایه‌کی گه‌وره ده‌کاته‌وه له پ‌روی ئوممه‌تی ئیسلام بۆ که‌وتنه‌ تاوانی سوو‌خواردنه‌وه ، و ده‌رگایه‌کیشه بۆ ئەوه‌ی سه‌به‌ینی هه‌ر که‌س به بیانوویه‌ک بی‌ت ئەو تاوانه ئەنجام بدات ، ئەمیان له به‌ر نه‌بوونی خانوو ، و ئەویتریان له به‌ر ژنه‌ییان ، و ئەویتیشیان له به‌ر نه‌بوونی ئۆتۆمۆبیل ، و ... هتد ، که هه‌مووشیان پ‌اپشت ناکرین به به‌لگه‌ی قورئانی پ‌یروز و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ ، نه‌ک ئەمه بگه‌ر فه‌تواکه‌شیان پیچه‌وانه‌ی ئەو دوو سه‌رچاوه‌یه‌ی ئاینی ئیسلام و ووته‌ی زانا و پیشه‌وا پایه‌به‌رزه‌کانیه‌تی !! پیشه‌وا (ابن القيم) فه‌رموویه‌تی : ((أفیظن المعرض عن کتاب ربه وسنة رسوله ﷺ أن ینجو من ربه بأراء الرجال ؟ ... أو یتخلص من بأس الله بکثر البحوث والجدال ، وضروب الأقیسة وتنوع الأشکال ؟ ... أو بالإشارات والشطحات وأنواع الخیال ؟)) .

واته : ئایا ئەو که‌سه‌ی که پشتی هه‌ل‌کردووه له کتیبه‌که‌ی په‌روه‌رگاری ، و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ ، به ووته‌ی پیاوان له په‌روه‌رگاری پ‌زگاری ده‌بی‌ت ؟ ... یان به زۆری تووژینه‌وه پ‌زگاری بی‌ت له سزای خوا ، یان به جو‌ره‌کانی پیواندن ، و هه‌مه‌ره‌نگی شیوازه‌کان ؟ ... یان به ناماژه و په‌ن ، و جو‌ره‌ها خه‌یالات ؟

بۆیه داواکارم له مامۆستایانی به‌رپ‌ز و لیکۆله‌ر و تووژه‌ره شه‌رع زانه‌کان به ووردی له‌و باسانه بکۆلینه‌وه ، به تایبه‌ت ئەو باسانه‌ی که ئوممه‌ت زیاتر به‌ره‌وه‌ه‌لدیر و دژواری ده‌بات ، وه با سه‌رده‌م ژبانی پیغه‌مبه‌ری ئازیزمان ﷺ ، و هاوه‌لانی ﷺ سه‌رمه‌شق بی‌ت بۆ باسه‌کانیان ، ئەوه‌تا ئەگه‌ر . ئەو به‌رپ‌زانه . ته‌نها بیانروانیا‌یه‌ته ژباننامه و سه‌رگوزشته‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست و هاوه‌لانی بۆیان ده‌رده‌که‌وت که فه‌تواکه‌یان فه‌توایه‌کی نابه‌جی‌یه ، ئەوه‌تا زیاد له په‌نجا هاوه‌لی ئەه‌لی سوغه ، هیچ مال و حالیک و شوینیان نیه جگه له مزگه‌وت نه‌بی‌ت ، که ژچی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ری‌ی پینه‌دان که له ریگه‌ی پیباوه بن به‌خاوه‌ن مال و حال و خانووی خۆیان !!! به‌لکو به‌توندترین شیوه‌ ناگاداری

کردونه ته وه له تاوانی سوو (پریبا) خواردن ، ئه ی خو ئه گهر نه بوونی خانوو بیانوو یه کی شه رعی ببا یه ، ئه وا پیغه مبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ری ی پیده دان بهو کاره !!!

یان بو ئه و به پریزانه بیر له وه ناکه نه وه که بخوری سوو (پریبا) و ئه وه ی به خواردی دهدات (که کار به دهستانی حکومت ده گریته وه) ، و ئه وه ش گریبه ند نووسی نیوانیانه (که کارمهنده کان ده گریته وه) ، و دووشایه ته که شیان ، هه موو نه فرته لی کراون ، هه موو وه ک یه کن له و تاوانه و بهر که وتنی نه فرته که ؟ !!

ئه وه تا له پیغه مبهری خواوه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده گپ نه وه له فهرمووده یه کدا که : " لَعَنَ أَكْلَ الرَّبِّا ، وَمُوكَلَّهُ ، وَكَاتِبَهُ ، وَشَاهِدِيَه " ، وَقَالَ : " هُمْ سَوَاءٌ " (۸۴) .

واته : نه فرته و له عنته ی کردوه له سوو خور و ئه وه ی به خواردی دهدات ، و گریبه ند نووسی نیوانیان ، و دووشایه ته که شیان ، وه فهرموویه تی : هه موو وه ک یه کن له و تاوانه دا و بهر که وتنی نه فرته که .

وه له فهرمووده یه کی تر دا هاتوه : " أَكَلِ الرَّبِّا ، وَمُوكَلَّهُ ، وَكَاتِبَهُ ، وَشَاهِدَاهُ ، ... ، مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " (۸۵) .

واته : سوو خور و ئه وه ی به خواردی دهدات ، و گریبه ند نووسی نیوانیان ، و دووشایه ته که شیان ، نه فرته و له عنته لی کراون له سهر زاری (محمد) صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له روژی دوا ییدا .

بو یه پیشه وا (الهیتمی) . گه وه زانای مه زه بی شافعی . کرداری ئه و چوار کومه له ی له تاوانه گه وره کان (الكبائر) دانا وه ، و فهرموویه تی : ((الْكَبِيرَةُ التَّاسِعَةُ وَالسَّبْعُونَ وَالثَّمَانُونَ وَالْحَادِيَةُ وَالثَّمَانُونَ ، وَالثَّانِيَةُ وَالثَّلَاثَةُ وَالرَّابِعَةُ وَالثَّمَانُونَ بَعْدَ الْمِائَةِ : أَكَلِ الرَّبِّا وَإِطْعَامُهُ وَكَتَابَتُهُ وَشَهَادَتُهُ وَالسَّعْيُ فِيهِ وَالْإِعَانَةُ عَلَيْهِ)) (۸۶) .

واته : تاوانی گه وه ی : (۱۷۹ و ۱۸۰ و ۱۸۱ و ۱۸۲ و ۱۸۳ و ۱۸۴) بریتیه له سوو خواردن ، و به در خواردانی که سی تر ، و نووسینی گریبه نده که ی ، و شایه تی بو دان ، و هه ولدان تیایدا ، و یارمه تی دانی خواردنیه تی .

وه دوا ی هیئانه وه ی ئه و فهرموودانه ی سهرور و هه ندیک فهرمووده ی تر فهرموویه تی : ((وَيُسْتَفَادُ مِنَ الْأَحَادِيثِ السَّابِقَةِ أَيْضًا : أَنَّ أَكْلَ الرَّبِّا وَمُوكَلَّهُ وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدَهُ وَالسَّاعِي فِيهِ ، وَالْمُعِين عَلَيْهِ كُلُّهُمْ فَسَقَةٌ ، وَأَنَّ كُلَّ مَالِهِ دَخَلَ فِيهِ كَبِيرَةٌ . وَقَدْ صَرَّحَ بَعْضُ ذَلِكَ بَعْضُ أَئِمَّتِنَا ، وَهُوَ ظَاهِرٌ جَلِيٌّ ، فَلِذَلِكَ عُدَّتْ تِلْكَ كُلُّهَا كَبَائِرًا)) (۸۷) .

واته : وه هه روه ها سوودی ئه وه ش له فهرمووده کانی سه روه و در ده گریت که سوو خور ، و به در خوارداری ، و نووسه ری گریبه نی کاره که ، و شایه ته کانی ، و هه ولدان تیایدا ، و یارمه تی دهرانی خواردنی ، هه موو به فاسق ده ژمیردرین ، و هه موو مال و سامانه که شی تاوانی گه وه ی تی که ل بووه .

(۸۴) (رواه مسلم عن جابر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ برقم ۱۵۹۷) .
 (۸۵) (رواه مسلم) .
 (۸۶) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ۲ / ص ۸۲) .
 (۸۷) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ۲ / ص ۱۰۱ - ۱۰۲) .

جا ئەگەر ئەو کەسە ی پیشینە ی خانووبەرە کە وەر دەگریت ، بۆتان بە رەوا زانی . بە گومانی خۆتان . کە سوو (ریبا) بخوات ؟ ئە ی کار بە دەستان ، و کارمەندان ، و شایەتەکان چ زەرورەتییان هە یە بۆ ئەو تاوانە ، و ئەنجامدانی ، ئایا ئەمە یە هەموو بە زەییەکتان بەو گەلە موسولمانە !!؟

بۆیە داواکارم هەولی رینگەچارە ی تر بگرنە بەر . وەکو مامۆستایانی ئایینی . سەرپەرشتکار بن یان کارمەند له (یەکیتی زانیانی ئایینی ئیسلامی پیروژ) بن ، یان له (وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی) ، یان لیژنەکانی فەتوا ، هەر وەکو سالانی پیشوو . شوکر بۆ خوی پەروردگار . بە هەول و تیکۆشانی ئیوهی بەرپز ، حکومەت و ئەنجومەنی وەزیران گەشتە ئەوهی کە دەست له و زیادە یە هەلگریت ، موسولمانان بە بی دلە روکی ئەو کارە ئەنجام بدن ، ﴿ إِن أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴾ .

وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

=====

هالیهره به ههشته

www.ba8.org

له دوای خیری بی به شمان مه کهن